

Dossier de textos

KATALÁNSKÁ SOUČASNÁ PRÓZA II (Prosa Catalana
Contemporània II)

ELENA CASAS CORTADA

Índex

1.	HISTÒRIA D'UN AMOR (QUIM MONZÓ)	2
2.	BODY BEAUTIFUL (TERENCI MOIX)	5
3.	CABALES PER A MOSSEGAR-SE LA CUA (JAUME CABRÉ)	7
4.	TE DEIX, AMOR, LA MAR COM A PENYORA (CARME RIERA).....	10
5.	MARE, NO ENTENC ELS SALMONS (MONTSERRAT ROIG).....	18
6.	UN BARRIL DE SABÓ MOLL (JESÚS MONCADA)	21
7.	NO SÓC CAP RUC JO (MARIA BARBAL).....	24
8.	CRIVELLA (MÀRIA ANTÒNIA OLIVER)	25
9.	CARTA DE SICÍLIA (M. ÀNGELS ANGLADA)	31
10.	JOCS DE MÀSCARES (MARIA MERCÈ MARÇAL).....	33
11.	ZOE HI ÉS (IMMA MONSÓ).....	43
12.	EL DIA DE LA DONA (EMPAR MOLINER).....	51

1. HISTÒRIA D'UN AMOR (QUIM MONZÓ)

Per a Joan Brossa, que em donà la idea.

A hores d'ara se me'n fot, m'importa ben poc; millor encara: no m'importa gens tot el que ha succeït. Aigua passada no mou molins, que diuen no sé on. L'únic que vull és veure, altre cop, els cels de color pipermint i els estels que espurnegen dins del cove dels seus ulls. Però aquest cop, si em fos permès, voldria inundar-la de blancor. Perquè tot plegat comença a atipar-me una mica, cosa que esdevé sorprenent si tenim en compte que sóc un home summament pacient, però és que aquesta és una història immemorial que comença quan jo encara era jove i la besava tendrament, dins del landó llogat que el cotxer havia deturat a frec d'una illa de llum, vora la mansió neoclàssica (d'un neoclàssic tardà) on havíem d'estimar-nos tant. Ella era (ella és) una deessa nòrdica, una rosella tendra com el vol de la puput, suau com un nadó, entremaliada com un conill de bosc. Us dic això a risc de semblar ridícul, però és que aquesta és la història apassionada d'un amor ardent que ens encenia mentre entràvem a la mansió, que era d'una tia meva, mig folla i miop, que es va haver d'exiliar per raons prou fosques que no convé, ara, recordar. Vam pujar les escales amb pressa, com se suposa que han de pujar-les aquells qui, enamorats, han decidit d'alleugerir orgàsmicament la coïssor de l'ànima. Seré breu: travessàrem estances i passadissos i arribàrem a la cambra gran, de llit alt, amb domassos barrocs totalment fora de lloc. Balcó enllà (vam obrir les cortines, delerosos que la llum ens inundés de joia), les muntanyes i els prats (de tonalitats botticellianes) ens oferien el silenci de l'univers estiuenc (entre d'altres coses, perquè quan tot això succeïa era estiu). Em calgué despullar-la lentament (amb impediments i neguits deslliurar-la de les dues faldilles, el mirinyac, les cotilles, les mitges, els enagos, totes les diademes del cap, les sabates) per a poder contemplar el seu cos blanquíssim, lacti. Ella abaixava les pestanyes negres, i s'hagués enrojolat si no fos que el maquillatge impedia de veure-ho i, doncs, era un esforç inútil. Els mugrons eren foscos i els pits petits, i deixava fer amb una indolència molt escaient en una dama d'aital classe social, que desviava l'esguard mentre jo em despullava ràpidament. Les botes foren el que més em costà de treure, sobretot pels nusos que hi havia als cordons. Ella, mentrestant, demanà on era la toilette. Quan tornà (embolcallada en una camisa de dormir rosada, de seda xinesa, que havia estat d'una àvia meva, francesa d'Orleans) jo em desfeia finalment de l'última bota i la llançava sorollosament contra el mur. Després, treure'm els calçotets i la samarreta fou cosa de pocs minuts. Vaig acaronar-li les galtes, vaig besar-li les orelles, vaig xiuxiuejar-li mots mel·liflus. Semblava perduda en un dubte pregon, però a la fi se'm girà i em mirà als ulls, ben al fons, i em besà els llavis amb una manca d'experiència que em féu somriure. Petita, vaig pensar mentre li deia amor meu i li mossegava l'orella i li llepava el coll.: Aleshores, van trucar a la porta un llarg i perllongat truc. Va mirar-me. La vaig mirar. Ehem, vaig dir mentre m'alçava, torno de seguida, amor. Ella (tota discreció) apartà la vista per tal de no veure'm el penis trempat. Vestit amb el quimono, vaig baixar a obrir: el cotxer em retornava el capell de la senyora, que havia oblidat al seient. Em calgué pujar al despatx a cercar algunes monedes, que vaig entaforar per les butxaques del massa zelós cotxer. Tancada la porta d'una revolada, vaig tornar a

la cambra. Ella m'esperava, anhelant. Va dir el meu nom dues vegades i em demanà que l'abracés, que el meu cos li donés calor. Púdica, cobria encara l'entreuix amb unes primes calces blanques, brodades, que vaig treure amb dits dolcíssims. L'interior era humit, i l'aroma del flux vaginal m'arribava a la pituitària. Amor, li deia, mentre començava a llepar-li els mugrons, erectes de bell antuvi. Vaig agafar-li la mà i la vaig col·locar sobre el penis, que sentí calent, ço que la féu proferir un oh que ofegà en gola besada polzada a polzada. Toscament, enretirava la pell per tal d'acaronar-me el gland i, de cua d'ull, observava el polifem amenaçador. El flux degotava ja pels llençols blancs. Amb cura, vaig separar-li les cames sense que hi oposés cap mena de resistència. L'interior dels llavis era una deu enganxifosa que es contreia en moviments incontrolables. Colometa meva, vaig dir tot avançant el prepuci vers l'obertura xucladora. Just en aquell moment, tornaren a trucar a la porta. Mecagondéu!, se m'escapà, i vaig pensar a fer com si no hi sentís, però colpejaven tan insistentment que em feren témer que no esbotzessin la porta. Tanmateix decidit, vaig empènyer l'eina dins de la vagina. Ella, però, em deturà. Vés a obrir, digué, a saber qui pot ser, ara. Mig descordat vaig baixar les escales: darrera la porta, un tap de barral grassonet m'oferia la vida en fermes assegurances i còmodes terminis a pagar en tants mesos com em calgués. Suposo que el cop de porta li aixafà el nas. Dalt, ella enretirà la mà bon punt em veié arribar. Amor, amor, vaig dir-li tot besant-li els dits, que flairaven a sexe. Apressat, sense més preàmbuls, vaig forçar l'obertura i el paradís se'm féu a l'abast, encerclant-me. Ella, ulls closos, es mossegava els llavis, obria la boca i deia oh. Tot just començarem a moure'ns, el flux rajava tant que ens xopava les cuixes; i els peus, freds i humits, se'ns enganxaven als llençols. M'esgarrapava l'esquena i deia sí amb una veloç periodicitat de metrònom. Aleshores sonà el telèfon a la cambra veïna, i vaig maleir aquests invents moderns, fills del diable. Com si sentís ploure, vaig decidir, però ella deturà el moviment i m'atenallà el penis amb els músculs vaginals. No, atura't, va dir en un to de veu baixíssim. Com?, vaig demanar (perquè entre el soroll dels rings del telèfon i aquella veu tan prima, no havia sentit res). Ves-hi, no puc continuar si sento tants de trucs: em bloquejo. Vaig pensar que tenia raó, perquè amb aquells crits metàl·lics a la cambra del costat, jo ja començava també a bloquejar-me. Mig fotut, vaig sortir d'entre les seves cuixes (el cony, en tancar-se, va fer blup i deixà anar una nova descàrrega de flux) i vaig córrer cap al telèfon, que no parava de bramar. Digui?, vaig dir a la trompeteta negra, i demanaren per Gumersind Puigdengoles i Díaz de Valldecabres que, com tots vostès faran molt bé de suposar, és un nom que no té res a veure amb mi ni amb la meva tia folla, miop i exiliada. S'equivoca, senyor, vaig dir no sé si abans o després de penjar. Assegut a la cadira, vaig encendre un cigarret. Serà millor que m'assereni: estic tan nerviós! Però vaig llençar el cigarret a terra quan encara no n'havia fumat mig, i vaig tornar a la cambra. Has fumat, em va dir. Sí, amor, vaig respondre tement-me que no li plagués l'alè nicotinós. M'agrada el sabor del tabac en els teus llavis, somrigué mossegant-me'ls, rabiüda i riallera. Vaig pensar a afanyar-me, no fos cas que algú vingués, altre cop, a interrompre'ns. Els camps, enllà de la balconada, es tenyien d'ocre i roigs de capvespre. Havien deixat de ser botticellians i esdevenien cada cop més un paisatge vangoghià. Estimat, va dir-me, vull que estiguis amb mi. Si tornen a molestar-nos, farem com si no ho sentíssim, d'acord?, vaig proposar. No, va dir,

això no. I aleshores deixà anar una història que feia trencar els cors: De petita, m'explicà, una nit era al llit, dormint, i vaig sentir que trucaven a la porta. I trucaven i trucaven i trucaven, cada cop més fortament. Vaig demanar-me perquè els meus pares no sortien a obrir. Amb por, vaig cercar-los per tota la casa, pensant si no haurien mort. Finalment, me'ls vaig trobar al llit: lluitant, rient, tocant-se, esbufegant. I no era pas que algú truqués, sinó que el capçal del llit, de les sacsejades, colpejava la paret on hi havia la imatge del Crist de Lepant. Des d'aleshores, en sentir que truquen, em cal obrir les portes i contestar els telèfons, i no puc suportar cap mena de riure no atès. Ho comprens? T'entenc molt bé, entenc perfectament com et deus sentir d'angoixada en sentir que truquen, vaig assegurar-li mentre li acaronyava la sina dreta. En segons, tornà a deixar anar flux que, de tan abundós, vessava del llit i començava a acumular-se al sòl de la cambra, formant-hi una bassa poc fonda. Bon punt el gland desaparegué dins de la vulva, ens va caure al damunt una pluja de rocs i maons: el sostre de la cambra s'ensorrava.

Arranjat el problema (pagada i expulsada de casa, doncs, la colla de paletes, i feliços tots dos: l'un dins de l'altra), em calgué rebre un parell de testimonis de Jehovà, entestats a llegir-me planes de la Bíblia que m'eren del tot indiferents. Encara no havia pujat altre cop les escales, una noia vingué a oferir-me una esplèndida gamma de productes Avon. Dos minuts després de foragitar-la malhumoradament, just en el moment que sentíem les primeres vibracions preorgàmiques, trucaren de l'aeroport (perquè, arribats a aquesta alçada de la història, ja havien fins i tot inventat els aeroplans), i resultà ser una cosina segona, filla de la tia folla, miop i exiliada, que s'autoconvidà a passar una quinzena a casa meva (és a dir: a casa de la seva mare: la tia folla, miop i exiliada), i tot foren neguits a evitar que entrés dins de la cambra amorosa. Però, a aquesta alçada del coit, la flaire a flux era tan intensa que s'escampava per tota la casa i, segons com bufés el vent, per les viles i valls més properes de la comarca. En comprendre quina mena d'olor era aquella, la cosina segona marxà ofesa i indignada (no sé pas si més ofesa que indignada) d'haver de comptar entre la seva distingida parentela amb un cosí segon calavera i perdut, segons digué. No vaig dir-li ni adéu perquè ja era altre cop dins de la cambra, de la qual vaig haver de baixar car una requisitòria militar (a la praxi: dos soldats i un caporal amb ordre d'immèdiata partença, sota l'acusació de deserció en no haver-me presentat a complir el servei militar dins del temps reglamentari, que havia expirat feia més de dos anys) em féu marxar a la guerra del trenta-sis. En tornar, vaig haver de pagar rebuts a una llarga, barbada i famèlica corrua d'acredors; vaig contestar, a mitges i innecessàriament, una estúpida enquesta telefònica; i em calgué anar a la Bisbal a visitar un parent moribund (i vaig arribar-hi quan feia tres hores que l'havien enterrat). Ara, però, infatigablement pujo altre cop l'escala, impregnada tota la casa d'aquesta flaire que ha esdevingut ja casolana, prest a introduir-me dins d'ella, i veure els cels de color pipermint i els estels que espuirgen dins del cove dels seus ulls. (Tan sovint he tingut malsons on, en retornar, ella ja no hi era!) Obro la porta i gira els ulls i em somriu i em demana des del llit. Estima't, em diu, abraça'm ben fort!, i jo l'abraço ben fort, tot despullant-me ràpidament de guerrerres, armilles i corbates de dol. Ah, si finíssim

aquest coit que vam començar fa ja tan de temps, quan encara érem joves i ens besàvem dins del landó, i erròniament prevèiem que, tirant llarg en una hora, ens adormiríem dolçament, esgotats entre abraçades de suor.

Dins MONZÓ, Q. (1978) *Uf, va dir ell*. Quaderns Crema.

2. BODY BEAUTIFUL¹ (TERENCI MOIX)

It's not the men in my life, that counts, but the life in my men.

MAE WEST

Heretge de tota la vida, tenia, a més, la desgràcia d'ésser atleta. Dues incompatibilitats amb els buròcrates, els pixatinters, els poetes amb ànima de notari i una considerable massa de panxacontents de classe mitjana. Decidí d'allunyar-se de la comunitat que tots plegats formaven i a la qual comunitat, de petit, ell mateix estava destinat.

D'una banda —la banda moralment herètica— sovintejava refregades amb cossos condemnats de bell antuvi a entusiasmar-se amb els del mateix sexe. D'altra banda —la de l'heretgia física—, un excés de gimnàstica li nodrí carnasses fortes, que li ompliren, en forma de músculs, cada part del cos. No n'hi havia cap que no formés una protuberància robusta, segura i, amb tot, inacceptable.

Els titans vestits d'oficinista produeixen, és sabut, una certa aversió.

Quan les titàniques protuberàncies es guarniren amb pelatge boscós, el món ja en tingué ben bé prou. S'hagué de depilar.

De tan titànic, les femelles li agafaren por. La més alta i plena de carns —i, per dintre, un volcà encès tothora— tastà el seu companyonatge i, de posar-se sota d'ell, en sortí aixafada i amb dues costelles trencades. Corregué la veu que, a més, era poca-solta.

Reproduït a les revistes de cultura física, el seu cos enlairà l'enveja dels companys de gimnàs, i alguna mossa —generalment les nedadores— el desitjà des de la solitud d'una cambra de la universitat; però cap no arriscà de jugar-s'hi una costella.

Ell era una torre de músculs que es dreçava al mig d'un desert. Li calgué avesar-s'hi. I prosseguí la irreprotxable construcció de si mateix.

A més del material de base, hi afegí, amb l'exercici, un disseny racional: els revolts, els bonys, els ponts entre un múscul i l'altre, la gorja profunda entre els dos pectorals, s'anaren organitzant amb l'harmonia d'un edifici de Leon Battista Alberti, sinó que en brut.

Guanyà, sense esforç, el premi a la millor arquitectura.

Era, però, la torre situada als afores de la vila: cap altra no col·laborà a apariar-se-li.

¹ Títol, a més, d'una revista dedicada al nu masculí. (Nota de l'autor).

Al despatx, s'adonà ben aviat que l'esquifidesa d'altri humiliava la seva perfecció, i no pas al contrari. Tants de geperuts en mànigues de camisa feren que ell, ample i elevat, se sentís deforme. És trist no ser geperut quan tothom ho és!

Renuncià a la vida normal, i decidí de consagrar-se de cos i d'ànima —però de cos especialment— a les heretgies diverses que covava. Es va fer amb noiets i un travestit: però s'alarmà de sentir els xiscles que feien. Tanta sang el marejà.

Espectacle, al capdavant, va treure partit d'ésser-ho. Es llogà a la contemplació d'altri.

Es tornà dolent, a parer dels geperuts: brandà la seva heretgia com una arma de foc, adreçada contra tots els ortodoxos. No es vestí mai més amb la roba llur: un eslip blanc per a tot vestir. I, això, quan anava vestit.

La feina li ho portava: explotat per la casa Adonis Enterprise, el veiérem efectuar positures rítmiques al costat d'elements d'atrezzo generalment hel·lenitzams: una columna trencada —però de cartró, tot i que no bo semblava—, un bust d'emperador romà, una forca i una xarxa de gladiador, un mosaic qui sap si pompejà...

Per cinquanta centaus us enviaven el catàleg complet. Amb fotos molt petites, però. Calien tres dòlars santíssims per rebre còpies grosses, i lluent —les diapositives en color, que podeu projectar a la paret a la mida que desitgeu, eren, amb justícia, molt més cares.

Estrella principal d'Adonis Enterprise —i, darrere d'ell, dos míster Univers, un jove que havia fet de camioner i un italià de pell molt bruna—, donà també molts diners a guanyar a l'amo d'una fira, que l'exhibia amb el cos untat d'oli i una pell de lleopard. A partir d'uns quants *bolos* per l'estat de Califòrnia, acabà amb dos pisets a San Diego —els quals llogà— i un *bungalow* a Malibu Beach, la platja dels atletes.

Cap revista no ha revelat quin dinasta important de les altes finances pagà els hàbitats, el mobiliari i els eslips.

Aquests variaren de color i de mida: vermell i de dos pams per a la piscina; groc i d'un pam i mig per a la platja; negre amb un dit de cuixa per als còctels; una cadeneta i un bocinet de lamé daurat per a les festes de nit.

Tenia el millor guarda-roba d'eslips de la contrada. I una estupenda col·lecció de triangles per estar per casa. I, segons els temps es feren més lliures, la nuesa per a fer-se retratar.

La revista *Bamnet* el declarà l'home més elegantment despul·lat de l'any.

Però encara inspirava por. Atreia especialment homes i dones de més de cinquanta anys, els quals li demanaven que es limités a fer, a l'alcova, aquelles positures de les fotografies. Una vegada que intentà transcendir els límits del requeriment, deixà amb les cames trencades una pobra iaieta —la qual, a l'hora de presentar aquest patracol a censura, ja criava malves en un elegantíssim cementiri de les Arizones.

Desesperat, el tità decidí buscar-se contínuament a si mateix allà al fons del mirall; d'altra banda, era l'única imatge que no el decebia. Perquè el temps li havia ensenyat a aprendre que era el seu cos el qui tenia raó; i que els geperuts, més valia que callessin.

La descoberta de la pròpia importància li inspirà —ho hem de dir— una necessitat de trobar, per al seu cos, el frec d'un cos que també fos important. Intuïa que, tan bon punt el trobés, ja no seria culpable de cap altre trencament de costella.

S'esmerçà en la cacera, ja fos dintre de l'ortodòxia reconeguda —i ben lloada—, ja a partir de l'heterodòxia que el temptava cada vegada més.

Passà llista als exemplars més aprofitables de tots dos sexes: considerà des dels d'aparences més delicadívols i trencadisses fins als dels temps més abassegadors i resistents. Experimentà amb femelles perfectes com Afrodita i amb masclets que feien empetitir Apol·lo. Trobà que, el qui més la qui menys, tots eren geperudets.

A partir d'aleshores, s'entretingué a projectar-se contínuament en el mirall, amb el cap ben alt, la nuesa ben tibada i els músculs ben inflats.

De tant que els inflà, arribà un dia que feren un esclat sensacional. El forense de Malibu Beach dictaminà un infart de musculatura.

L'enterraren al cementiri de Westwood. I la Núria Espert, que sojornava tot just darrere, li portà una corona de geranis esclafidors. Comentàrem que, el pobre tità, havia mort ben sol.

PARELLADETA, FEBRER, 1975.

Dins MOIX, T. (1976) *La caiguda de l'Imperi sodomita i altres històries herètiques*. Edicions 62

3. CBALES PER A MOSSEGAR-SE LA CUA (JAUME CABRÉ)

O POSSIBLE PLANTEJAMENT DEL FET NARRATIU I DE LA SEVA TRANSCENDÈNCIA EN LA VIDA DE L'HOMME, DE LA DONA I, COM HOM PODRÀ ADVERTIR SI S'HI ENDINSA, DEL CADELL DE PERSONA I TOT.

Sembla que la cosa va anar així: la criatura, la tenia el pare al braç. N'hi ha que diuen que el caganer, en braços del pare, plorava desconsoladament i l'home feia per manera d'assossegat-lo, però no se'n sortia. El pare començava a fer tard i va haver de deixar el nen altre cop al bressol, i després d'acomiar-se de la dona va guillar, apressat com d'habitud.

D'altres diuen que no, que el nen, en braços del pare, no plorava. I hi afegixen el detall interessant (interessant?) que el pare, per allargassar-li aquest estat de tranquil·litat, modulava, suau, una cançó de quietud i bressol; i el menut s'adormia, completen, amb un somriure als llavis / els nadons riuen però no riuen. És un reflex, diu que diuen. Però de plorar... se'n fan un tip, vatua l'olla! /

I encara una altra versió: la més derrotista. Afirment aquests que, essent el nadó al bressol (el pare no l'havia agafat segons ells), va fer una descomunal cagarada després de la qual restà un xic més satisfet. El grup dels de la cançó de bressol s'entossudeixen a no reconèixer com a vàlid que el pare

havia de marxar a treballar; és més: declaren audaçment (audaçment?) que ni la mare era a casa. Per tant, el pare sabia que s'havia de quedar allí amb la criatura. El cas és que, continuen, després d'haver-lo amoixat una bella estona, optà per tornar-lo al llit. I la criatura recomençà la seva cançó inacabada, reblerta de semitons i andantesconmotos, versió nen. I tot era un anar i venir de la butaca de la sala — copa de conyac, diari a mig llegir i cigarret gairebé consumit— a la cambra —plors, carantoines, plors, impotència pairal. I tantes anades i vingudes acabaren de col·locar la mosca al mig del nas del pare.

I el derrotistes? Molt clar: cagarades, pixums, un petit vòmit / diu que no havia fet el rotet al seu moment, el nen, / i el pare encara més neguitós perquè, per no saber, ni sabia on hi havia els bolquers de recanvi / si fos una roda de recanvi rai, no? maleït abstencionista?/

Material

pare (mare), nen, plors, cançons de quietud i bressol, pressa per marxar, dona (petó de comiat i feina), conyac, carantoines, diari, plors, cigarret, impotència (ni mare ni dona), cagarada, pixats, rotet, bolquers.

Possibilitats

i què podia fer?

maleït abstencionista

deixar-lo plorar

«ja es cansarà; així eixamplen els pulmons, què carat! Si sempre li anem al darrera el convertirem en un nen insuportable»

cançó de bressol

duplicar la dosi

«el pare és el pare i com a tal tinc el deure d'estar per ell ni que en surti afònic»

cagarada derrotista

fer per trobar cotó fluix

a la farmaciola i convertir-

lo en bolquer provisional

«i si no me'n surto, serà qüestió d'esperar que arribi ella; mentre no se m'acabi el cotó fluix...»

Concreció

ho va fer?

/conten que sí, que no, que estava neguitós de tot en tot, que havia fet el que havia pogut, que eren les quatre de la tarda, que les sis, que si naps i que si cols/

A partir d'aquí ja n'hi ha que se'n desenten mal que sigui momentàniament. Uns, els abstencionistes, perquè creuen que no tot el que s'esdevé és història, baldament hom ho escrigui. I, per explicar coses i coses que tothom té més que païdes, no paga la pena d'esmerçar-hi energies. D'altres, els cantaires, sense arribar a sospitar que estan raonant frec a frec de la filosofia, creuen que, història o no, tot-només el que succeeix s'està vivint. I si hom s'empesca detalls, situacions i variants perquè

desconeix tot el fet sencer, ja no fa història ni fa vida; per què perdre el temps, per tant? diuen. Qui per ensopiment, qui per deler de veracitat, callen.

Però sempre n'hi ha de derrotistes: la veritat?, la història? Ecs! Se'n riuen. Jo sé el que va passar, diuen, i no s'encaparren a esbrinar fins a quin punt tot el que expliquen s'ha esdevingut realment. Pensen: mentre jo ho conti, ja és una cosa real, ja té vida. Per exemple: /el pare agafà el nen entre els braços i el mirà amb cara de no saber què fer, t, t, t, petitó del pare i de la mare, calla i no t'excitis, rei... Ni gota de cas! El marrec continuava plorant, bramant, udolant diria, i vinga agombolar-lo entre els braços, cuca, calla, que aviat vindrà la mare (que no sé com triga tant aquesta dona) i ella t'arreglarà, cuqueta, xit xit..., i si té set? Gana no en pot tenir, tot just fa mitja hora que ha mamat/ i hom se sent creador, o no se'n sent, però defensa la seva creació. Art? No: aquest plantejament no el fan així com així. Simplement diuen: jo sé què —com va passar i ara us ho explicaré/ Com que el temps anava transcorrent i la mare no arribava (la dona no arribava, entenem-nos), es posà a bressolar-lo amunt i avall de l'habitació, fent-li carantines, posant-se nerviós a cada passa que feia, si m'ho fas a la nit! No sé què deu ser més empenyador, dimoni de criatura, el cas és que ell que sí que torna a anar amunt i avall, pessigolletes pel reietó!, fes non non, dorm petit infant dormnon, aai que et gronxoo...! Que no t'agrada que et gronxi? aaaaaaisíquet'agradaaaa! aaaaaicomriuelneeeen/ van explicant els derrotistes/ aaaaaiquejanoploraaaaa!, aaaaiquejahetrobatlasolucioooooó! /tot és pura invenció, la vida, la història, els fets, però ells no ho diuen potser perquè no ho saben/ aaaaielemncomriuuuu! aaaaaiqueelheendevinadaaaaa! I com acostuma a succeir, les opinions i les versions, dins la mateixa facció i tot, són infinites. N'hem escollida una, a l'atzar. Altrament ens faltaria paper, i temps. I ganes. /aaai el pare es va anar entusiasmant amb aquella sortida tan encertada. Orgullós, pensava com li explicaria a la dona (a la mare) el seu enginy. I mentrestant, tot era gronxar el nen, i aquest reia que reia, feliç i fent el desentès de les caques i els pipís que l'havien estat mortificant. La cosa era imprevisible i succeí de llampada: una gronxada forta, massa forta, féu desenganxar el nen de les mans del pare. Cotó fluix i infant travessaren rabents un tros d'habitació i sortiren finestra enllà engolits pel buit d'un sisè pis/ en les últimes paraules (en l'últim fet), hi coincideixen la totalitat de les versions, fins les dels qui s'havien desinteressat per un instant del cas. Que potser ho havien llegit al diari?

Darrera d'aquesta, com de qualsevol altra versió, hom hi pot incloure un nombre quasi infinit de dubtes i preguntes que —aclarits— ens donaran una visió total de la qüestió. Però això és cosa de temps. Per començar a explicar la història jo preguntaria, per exemple, una cosa com ara: era nen o nena?

Setembre 73

Dins Cabré, J. (1974) *Faules de mal desar*. Selecta

4. TE DEIX, AMOR, LA MAR COM A PENYORA (CARME RIERA)

Des d'aquí, des de la meua finestra, no puc veure la mar. Només uns níguls de mal color, desfent-se, i la punta d'agulla del temple del Tibidabo. Res de bo. Cases de pisos, altes i lletges, amb flors esmorteïdes als balcons i veles grogues rostides pel sol.

No puc veure la mar perquè roman, enfora d'aquí, a l'altre cantó de la ciutat. Endolada, greixosa, quasi pudent, agombola, com una dida, vaixells de càrrega, iots i «golondrinas» ancorades en un racó del moll. Aquesta mar no s'assembla gens a la nostra. És una llenca metàl·lica, sense transparències, ni colors canviants. Coagulada a redols, endurida. Però l'enyor. L'enyor només perquè, en veure-la, pens que tu restes a l'altra banda i que de mar a mar, de riba a riba, hi ha menys camí que de ciutat a ciutat.

Enyor la mar, enyor la immensitat blavosa, la petita immensitat blavosa que semblava entrar-se'n a la cabina per l'ull de bou aquell migdia de primavera, camí de l'illa. Perdona'm. Anava a demanar-te si te'n recordes, pel gust que em diguis que sí, que tot sovint els ulls se t'amaren del blau encisador d'aquella mar nostra, i et perds entre una bafarada de records llunyans i un poc estantissos. Quants anys fa d'aquell viatge? Em renec de comptar-los perquè tal volta pugui, encara, donar-te la mida exacta d'hores, minuts i segons, com si es tractés d'un problema de matemàtiques elementals. No te n'estranyis, vaig fabricar-me un calendari d'ús personal a on els anys, els mesos, els dies, començaven al mateix instant, al punt exacte en què la blavor era perfecta, el teu cos de seda, tèbia, dolça, suau la llum que s'escolava...

Érem més joves, menys conscients, plens d'una innocència perversa, quasi maligna, d'àngel rebel. Em sap greu emprar aquests mots, que pot ser et faran pensar que sent remordiments, que no estic tranquil·la amb la meua consciència. Tenia quinze anys –una cançó del Duo Dinámico, el conjunt de moda, parlava de nines tendres com flors i tu, per fer-me enrabiari, la cantaves–. Tenia quinze anys i ells foren, en part, la causa del nostre trencament. Em complau, per altra banda, pensar que vaig arribar a tu en el moment més crític de la meua adolescència, quan començava d'ésser una dona, i que tu influïes poderosament perquè acabés de ser tal i com ara sóc. Durant aquell curs, el curs de cinquè, vaig baratar els mitjons de colors per mitges fines; vaig estrenar les primeres sabates de tacó i un vestit de festa. Era vermell, de vellut, lleugerament escotat. Me'l posava els dimarts per anar al concert del Teatre Nou. Teníem entrades de franc que enviava al col·legi el Patronat dels Amics de les Arts. A tu no t'agradava com desgraciava la música aquella orquestra provinciana que feia tot el que podia amb els violins, les trompes, els timbals... malgrat el resultat grinyolenc i esquerdat de la seva actuació. Però venies i t'asseies en una butaca prop de la nostra llotja, tancaves els ulls mentre els llums restaven apagats, il·luminat tan sols l'escenari. De tant en tant m'adonava d'un pipelleig, obries lleugerament les parpelles i de cua d'ull em miraves. Un dia em vas dir –sortíem d'un concert d'escoltar Bach–, que jo et fitorava amb l'esguard. Em preguntares què et volia demanar amb aquella manera de mirar-te, com si et busqués l'ànima. Jo et vaig contestar –me'n faig creus de la meua sinceritat– que sempre mirava així quan algú

em cridava l'atenció. I fou llavors quan tu, per primera vegada, posares les teves mans sobre els meus cabells. Em feres tremolar de cap a peus i vaig empegueir-me.

M'agradaven tant les teves mans! Són tan formoses encara! –dits llargs, pell blanca, ungles polides–. Em sentia feliç quan agafaves la meva mà entre la teva i passejàvem, com dos enamorats, per la ciutat. Em mostrares molts de racons que, temps ençà, del temps de la teva adolescència, quan et nasqué l'afició de caminar horabaixa, molta estona, per llocs solitaris, descobrires. Els meus ulls que eren els teus –jo veia el món com tu el miraves– captaren matisos, colors, formes, detalls que a tu et semblaven sorprenents i nous. M'afalagava tant d'interessar-te, que m'esforçava per endevinar i traduir les teves reaccions fent-les passar per meves, quasi inconscientment. I avui encara, a vuit anys de distància, sóc capaç d'entusiasmar-me recurrent des d'aquí, ulls clucs, el barri mariner del Carme, el Putxet, ple de costes, escales, manxetes i olor de peix, que t'evocava algun indret de Nàpols, a la vorera esquerra del moll. Els nins anaven despullats, jugaven amb cans i moixos, i les dones, escambuixades, brutes, xerraven cridant damunt dels portals. O també puc, sols em falta el teu contacte, seguir el teu pas morós pels vells carrers empedrats, de façanes senyoriales, camí de la Seu –traspasso la Porta del Mar, fa pudor d'encens...

Sortíem al camp algunes tardes, l'aigua esclatava a les síquies i els ametllers començaven d'enllestir un cel de neu entre les seves branques. Amb tu vaig conèixer dos pobles abandonats, Foscluc, d'on sortia por, i Biniparraix, arrasat per un temporal, que trobàvem després de caminar bastant, muntanya amunt, entre petits boscos d'alzines i pins i garrigues de mates i romaní... No solíem parlar mentre durava l'excursió. El teu braç cenyia la meva esquena. De tant en tant, el meu cap es repenjava sobre la teva espatlla i tu em besaves com ningú no ho ha fet mai.

Anava descobrint el món de la mateixa manera que l'amor em descobria a mi per fer-me seva. No era als llibres, ni a les pel·lícules, on aprenia a viure la història de la nostra història. Aprenia a viure, aprenia a morir de mica en mica –però això no ho sabia aleshores–, quan, abraçada a tu, em negava a deixar passar el temps. Volia per sempre més romandre al teu costat, sentir el frec dels teus llavis, de la teva pell. I el món des dels teus braços era bell i trist com nosaltres, tenia un color indefinible, entre blau i lilós, a estones fosforescent, sota un maquillatge de neons.

La boira agonitza, densa, lenta, als carrers, es fon a les clavegueres, s'esfuma entre els cotxes aparcats. La tristor d'aquestes hores, glaçada als polsos, glaçada a les llàgrimes glaçades, em retorna a tu, avara sobretot d'aquella claredat empeltada de besos que estimàrem. Estimàrem tantes i tantes coses! La terra humida després de la pluja, l'esplet de roselles entre el blat, les terrasses dels cafès plenes de sol, els nins, les oronelles, les platges desertes, les nits de les nostres imaginàries cites, i l'amor per damunt de tot, l'amor de què mai, per aquella època, no parlàvem.

Les nostres relacions duraren vuit mesos i sis dies exactament. Foren trencades a causa de l'escàndol públic i de la teva por d'enfrontar una situació de doble responsabilitat. No tingueres prou forces, ni prou confiança en mi; t'obsessionava la idea que jo algun dia et faria retret d'aquell amor que anomenàvem amistat. T'amenaçaren en nom de la moral i els bons costums, et parlaren de conducta

corrompuda, de perversió de menors, reberes anònims plens d'insults morboses... Jo vaig haver de suportar rialletes i comentaris a mitja veu; més d'una vegada les companyes canviaven el tema de la conversa quan jo m'acostava, però ningú, tret de mon pare, no s'atreu a parlar-me a la cara, enfrontant-se amb la realitat. Tenc present encara la ganyota del seu rostre crispat, el to agre de la seva veu, però he oblidat les seves paraules, retenc tan sols dues frases que –com la tornada porfídiosa d'un anunci publicitari, que se't fica al cap, i repeteixes mentalment sense voler– m'han acompanyat tot sovint: «Aquest és el camí de la depravació. T'enviaré a Barcelona, si això dura un dia més.» Ara puc explicar-t'ho. Llavors t'hauria fet molt de mal i jo volia evitar, per tots els mitjans, el teu patiment. Et vaig mentir. A mi ningú no m'havia dit res. Tothom es comportava com sempre. El meu pare m'enviava a passar l'estiu fora de Mallorca com a premi a les bones notes que havia tret als exàmens de juny.

Foren dies de fel, nafrats per absurdes llenderades de ràbia, llefiscosos per les baves dels llimacs. Em sentia buida, borda, distant, quasi no em conecia. Començava a odiar la gent, la ciutat, i aquell estiu tan tendre que començava. I tot l'amor, aquella immensa capacitat d'amor, es nodria únicament de tu i, sense dispersar-se gota, a tu retornava. La darrera tarda, érem al passeig marítim, tenies el cotxe aparcats davant del port. Vaig posar-me a plorar –eren tants els motius!– buscant refugi als teus braços, que em rebutjaren. La dansa de mil llumetes reflectint-se a la badia em feia pessigolles als ulls. Entre les llàgrimes veia bocins de barques i trossos de mar. Tu tenies els nirvis a flor de pell; la mateixa tensió que t'esgotava posava un rictus tràgic al teu rostre. Sense mirar-me vas girar-te cap a mi i amb un gest de desolació em passares una mà pels cabells com la primera vegada. Vaig tancar els ulls i vaig dir-te que t'estimava. Tu em feres callar; com un autòmat et sortien les paraules de la boca:

–Això no pot continuar. Hem de posar punt final a les nostres relacions que no tenen cap sentit.

De sobte una bafarada d'olor de mar em féu marxar enmig de les ones. L'aigua trucava al vidre de l'ull de bou. Reflectia la calma del cel un color d'un blau intensíssim que em feria l'esguard i no sabia ben bé si era el color de la mar o el dels teus ulls. Érem a la llitera. A la cabina, que era per a vuit, només hi restàvem nosaltres. Espurna d'ones, ales de gavines, regaleres de dofins, s'entraven pel vidre rodó de lluna plena, lluna de migdia, però, del nostre ull de bou. Lentament vas començar a despullar-te, t'anaves traient la roba sense mirar-me amb un gest que volia ser natural i que ara l'endevino impregnat de candor malaltís. Et cobrires el cos amb un llençol: potser tenies por de la meua por en veure'l nu, potser m'havies vist fugir rabent, espantada davant l'espectacle que, per primera vegada, s'oferia al meu davant. T'assegur que no em vaig esverar. Em bategaven els polsos amb força i dins meu anava arromangant els vels del més bell somni d'adolescent. Sempre m'havia semblat esplèndid, el teu cos; sentia en aquells moments curiositat, ganes de saciar els ulls mirant-lo tanta estona com volgués. Per això vaig destapar-lo. I aparegué –me'n sentia creadora, ja que eren els meus ulls els que així el veien–, estatuari, perfecte. Els meus dits, com en un ritu, la llenegadissa dansa dels meus dits sobre la teua pell, tornaren a dibuixar els teus llavis i una per una les formes del teu cos. Llavors tu em demanares, amb el tacte més que amb la veu, permís per a despullar-me. Volies fer-ho tu, insistires, per assaborir amb morositat els moments que ens separaven de l'instant aquell en què, a la fi, em veuries

nua, allargant amb la intenció de perpetuar-los, aquells minuts, malgrat la urgència del teu desig. Cada segon que passava –al rellotge de les nostres venes era la plenitud de migdia–, tremolava el meu cos acariciat per les teves mans, ens acostava amb fortíssims reclams a qualque misteriós, inefable lloc. Un lloc fora del temps, de l'espai, un migdia, un vaixell, fet a la nostra mida i on cauríem sense salvació. Sense salvació, doncs aquella era l'única manera de salvar-nos, perquè allà baix, al regne de l'absolut, de l'inefable, ens esperava la bellesa, que es confonia amb la teva-meva imatge quan em mirava a l'espill de la teva carn. I al recer segur, a l'esclat més íntima del teu cos, allà, començava l'aventura, no dels sentits, de l'esperit, millor, que em portaria a conèixer el darrer batec del teu ésser, abocada, ja, per sempre més, al misteri de l'amor i de la mort... Anava i tornava de la petita cabina al teu cotxe. Del passat present al present momentani. La teva tendresa era aspra aleshores, quan decidires que durant aquell estiu no ens havíem de tornar a veure, perquè tu no volies que ningú et culpés de marcar la meua vida per sempre. Posares l'auto en marxa. Et vaig demanar que no ens n'anéssim, necessitava prometre't, amb totes les meves forces, de no oblidar-te mai. El teu rostre trist tenia una expressió distant quan em prohibires que t'escrivís i em demanares tot el contrari del que jo t'oferia: l'oblit.

Vaig passar l'estiu a casa dels meus oncles en una platja de moda. L'activitat del descans – banyar-me, prendre el sol, fer l'aperitiu, dinar, donar un volt, anar al cinema o a ballar– m'avorria. El meu capteniment era ben estrany: m'il·lusionava només tot el que encara no havia començat.

No vaig oblidar-te. Cada nit t'escrivia i em guardava, curosament, les cartes en un calaix tancat amb pany i clau imaginant que un dia tu les llegiries una per una. Eren dues unces de felicitat, ja ho sé, pensar que les meves cartes formaven un caramull ben espès i podrien ocupar-te moltes hores de lectura, hores en què tornaries, inexorablement, a mi. Estava gelosa de tot el que tu feies i jo no sabia. De les teves anades i vingudes per Ciutat, de la gent que t'envoltava, de la teva feina. Aquell estiu tenies el projecte d'acabar la tesi, començada feia temps, i quasi enllestida. M'havies demanat que t'ajudés a fer els índexs, a compaginar i ordenar els caramulls de fitxes, fruit de cinc anys de treball, la qual cosa em permetria d'estar amb tu tot el dia... ¿On eres amb tot el calaportà de paperam? No saber-ho, no estar-ne segura, m'omplia de tristor. Si almenys tingués alguna nova teva! No volgueres la meua adreça. Romperes el paper en què te la vaig donar apuntada i et tapares les orelles quan, camí de casa, te la vaig repetir.

–És millor que el temps faci la seva obra.

–Això vol dir que creus que el temps ha d'esborrar-ho tot?

–Pot esborrar-ho, si hi col·laborem.

Jo no hi col·laborava. L'estiu anava passant, això em conhortava. Tenia unes ganes immenses que arribés la tardor, el temps de tornar a casa. No sabia si el meu pare decidiria treure'm de l'institut evitant no sols que et veiés, sinó també que em fessis classes. La matrícula es tancava a principis de setembre i jo, en escriure als pares, no gosava demanar-los què pensaven fer amb el meu «futur acadèmic». Vaig tenir molta sort. Pensant que tres mesos de separació i el tracte amb al·lots haurien apaivagat els meus sentiments, em tornaren a matricular al mateix institut.

Una setmana abans que comencessin les classes vaig arribar a Ciutat força relaxada. Esperava trobar-te. No m'arriscava, però, a telefonar a casa teva, ni menys a anar-hi. Em limitava a passejar pels carrers, sota el teu balcó, amb l'esperança de tornar-te a veure. Anava als llocs on tu i jo havíem estat i em semblava, tot sovint, sentir les teves passes. Però tu no apareixies. I jo continuava recurrent, un per un, els nostres racons; buscava alguna cosa més que les teves petjades, la flaire del teu perfum o l'empremta deixada pel teu esguard sobre els murs, les façanes, les pedres, l'asfalt, sobre les oliveres, els ametllers, el camp, les flors, sobre l'aigua de la mar o de la pluja... Buscava alguna cosa més indefinible. Em semblava que res no tornaria a ésser allò que era després que tu ho haguessis mirat. Perquè totes les coses, fins i tot les més insignificants, portarien, per sempre més, la marca del teu estigma.

Fins el dia de la inauguració del curs no et vaig veure. Eres a l'estrada amb les autoritats i els altres professors. Jo, des de la darrera fila de butaques del saló d'actes, et mirava; crec que no te n'adonares, de la meva presència, malgrat els esforços que feia per comunicar-me amb tu. Quan acabà el tinglado –la veu apegalosa del director va declarar «en nombre del Jefe del Estado» obert el curs– vaig pensar que a la fi podria contemplar-te de prop. Sortires de pressa amb els altres professors i te n'anares a prendre un aperitiu que, com cada any, us oferia la direcció. No ens trobàrem. A les dues encara no havies sortit. No em quedava cap altre remei que anar-me'n a casa.

Les fulles dels plàtans eren quasi grogues al passeig vuitcentista, una bufada de vent se n'endugué les primeres deixant una branca ridículament despallada. Quan es cansà de jugar-hi, les abandonà just devora els meus peus. Vaig trepitjar-les i es cruiaren sota el meu pes. Començava la tardor i en aquells moments me n'adonava. La Rambla em semblà més llarga i inhòspita que mai. M'hi sentia empresonada. Les murades, perquè són murades i no parets, dels convents de Santa Magdalena, les Tereses i les monges Caputxines, em queien damunt. D'un moment a l'altre, pensava, les tombarà el vent com a les fulles...

Vaig travessar el carrer sense mirar. Un cotxe frenà a un pam del meu cos: era el teu. Sortires amb cara d'espant, dient:

–Hauria pogut matar-te!

Amb tanta força, amb tanta ràbia et vaig abraçar que et tomballes. No em convidares a pujar; vaig ésser jo qui obrí la porta del teu cotxe i, davant els ulls estranys de la gent, vaig ficar-m'hi. Tornava a veure't. El teu rostre em semblà més cansat, més trist, més vell. Et mirava de prim compte; tu pareixies absent. Em demanares on volia anar:

–Vols que t'acompanyi a casa?

No et vaig respondre. Enfilaves l'avinguda dels Reis quan jo et deia:

–Vull estar amb tu molt de temps. T'he enyorat tant!

Aparcaves l'auto davant una botiga de mobles. Era l'hora de dinar. La ciutat era quasi deserta. Necessitava el teu contacte, els teus ulls, les teves mans, els teus llavis. Ho sabies i amb veu dolça, però plena de fermesa, em demanares que sabés entendre la teva situació i controlar-me:

–Ha passat el temps i tot ara és molt més clar. Les nostres relacions no tenen cap sentit, no està bé que continuïn. No vull fer-te mal ni fer-me'n. No en fariem res, d'aquest amor que no condueix enlloc, que no té cap finalitat...

No vaig replicar-te malgrat que no estava d'acord amb els teus arguments; perquè jo sí que sabia, amb tota certesa, que l'única finalitat del nostre amor era, senzillament, l'amor.

Ens vérem de tard en tard des d'aquell dia. Ens portàrem amb meticulosa correcció. A classe em tractares amb més duresa que no a les meves companyes. Fins i tot un dia em renyares públicament perquè en lloc de lliurar-te un exercici de problemes vaig donar-te un paper ple de dibuixos, vaixelles, floretes, sols. Em renyares perquè havies entès perfectament què et volia dir, i t'havia agradat. La teva duresa era la màscara que cobria una feblesa a punt de trencar-se. Jo m'adreçava a tu constantment, et demanava que tornessis a repetir les explicacions perquè no t'entenia, et plantejava dificultats, interrompia la teva lliçó per fer observacions insolents... i emprava sempre un to tan agressiu que et desconcertava. Volia que em sabessis present. Em venjava de tot el que tu em feies patir.

Cap a final de curs, quan vaig començar a sortir amb aquell estudiant de Medicina que arribà a ciutat des del País Basc perseguit per la policia, et molestares. Arribares a espiar-nos. Moltes tardes et trobàvem, casualment, a la sortida de classe camí del passeig marítim. Feies com si no ens veiessis, però jo sé que miraves pel retrovisor fins a perdre'ns de vista. La gelosia s'apoderava de tu i t'amarava del tot.

El dia que ens vàrem veure fora de l'institut després d'uns mesos de distanciament, intentares d'ésser amable. Em preguntares, com si tant te fes, com m'anaven les coses, t'interessares per en Jaume, pel que pensàvem fer, pels nostres –recalcares el plural– projectes. Evitares el meu esguard. Els teus ulls es posaven en el tassó de Coca-Cola que tenies davant, en les estries de la fusta de la taula, en l'estora del trespol. No sabies què fer de les mans. Vaig dir el teu nom. No saps quantes vegades l'he repetit pronunciant-lo amb delectança infinita, amb el mateix gust que la primera vegada, després que em demanessis que no anteposés cap tractament a les cinc lletres que el formen, i que et parlés de tu. Et sobresaltares.

–Què vols?

–Res.

–Em cridaves?

–És que no hi eres. Vols explicar-me què et passa?

–Els darrers dies de curs són esgotadors. Me cans. No veig res clar, i tu em preocupes. Vaig ésser massa feble engrescant-te en aquella aventura de què et deus penedir. Ara la teva vida ha pres un caire diferent... I me n'alegr. En Jaume val molt, a més a més...

–Parles com si fossis ma mare.

–T'assegur que m'hauria agradat ser-ho.

Vaig venir a estudiar a Barcelona. Ens escrivírem. Les teves eren unes lletres formosíssimes, no del tot sinceres, intencionadament optimistes, i en les quals trobava, tot sovint, consells i

amonestacions. Les meves et parlaven de tot el que anava descobrint: la ciutat i la gent. Eren tristes, però la meva tristor empeltada dels ocres, grisos, dels níguls i de les parets, s'esfumava entre les ratlles de la cal·ligrafia fins a desfer-se. Potser per això, la melangia, la recança i l'enyor no eren del tot perceptibles una vegada tancat el sobre i enganxat el segell. Algun cop, sota d'aquest, t'havia escrit amb lletra de puça qualche frase amorosa, per donar-te una sorpresa si et decidies a desferrar el segell sota la crida d'una veu baixa però precisa que t'indicaria el lloc del secret. No sé si el geni d'Aladí, la fada de n'Estel d'Or o el pèrit Ali Babà t'assabentaren convenientment... Tu no m'ho confirmares mai.

Una nit vaig escriure't una carta llarguíssima, mescla de confidència i confessió, en què s'esbucava definitivament la meva adolescència. Quan vaig començar a redactar-la no volia adreçar-te-la a tu. Intentava d'inventar un nou destinatari amb qui no m'unís cap lligam, però em fou impossible de fer un esforç tal d'imaginació. I com que insistia a oblidar el teu nom i les teves senyes, vaig escriure a la mar amb la intenció secreta que les ones et donessin, ran del teu portal, noves meves... Certament vaig passar tota la nit amb tu. A estones la ploma sobre el paper escrivia amb tanta morositat, tan delicadament que era com si t'acaronés en silenci. A estones quasi sense separar els mots, amb infernal cal·ligrafia. T'explicava per què justament aquella nit em negava a dormir i vetllava per escriure. No conserv la carta. A mil bocins, bocins petitíssims, se l'endugué el vent des de la meva finestra quan l'alba, al darrer guspireig dels fanals, començà de guaitar per les persianes. De conservar-la, m'agradaria llegir-ne un tros i copiar-lo per a tu, ara que ja han passat tants anys. Record la nit, era tèbia, estelada. En una torre veïna celebraven una festa. L'eco de la música de l'orquestra m'arribava minvat, però audible. El jardí era ple de llums entre les branques dels arbres. A la pista de ball es dibuixaven les siluetes de les parelles dansant... A la Via Laietana arriba l'aire humit del port. Fent un esforç l'olor de la mar és també perceptible. A prefectura, al soterrani, a la cel·la, hi havia un company meu empresonat. L'havien detingut al matí mentre participàvem en una manifestació. Jo era al seu costat i a mi em deixaren anar tranquil·lament, sense demanar-me el carnet d'identitat. Ell era engarjolat i jo lliure! Em sentia peça del joc, la responsable de les roses perdudes i els ocells caiguts, culpable. I entre l'angúnia i la por, provava sobre el paper l'esperança. Em negava a dormir. Malgrat la son que em tancava els ulls, la voluntat hi posava puntals. Vaig restar desperta tota la nit. Volia compartir d'enfora les hores buides d'en Miquel a la presó, oferir-li, sense que ho sabés, la meva son i una tristíssima flaire de tendresa que es mesclava amb la música i amb el teu record. Sinestèsia, aquest és el nom que donen els manuals de retòrica literària: la tendresa eren les notes musicals, música els meus sentiments i, com sempre, el teu record ho envaïa tot.

Passaven els anys. Arribava el maig quasi després de l'octubre. El començament i l'acabament del curs se succeïen sense gaire interval. No me n'adonava i ja era hora de fer els exàmens. En blanc, peix, no sabia res. En tot l'hivern no havia assistit a classe. Els matins, a quarts de dotze, baixava a la Facultat a passejar pel jardí o a seure en un banc del pati. Normalment em trobava amb un grup de mallorquins que feien reunions bucòliques els diumenges de capvespre i menjaven pa amb sobrassada,

botifarrons i qualque ensaïmada... Era un món força pobre, el seu, i m'avorria; em consolava, però, el fet que, tot sovint, algú –haves fet classe a molts d'aquells–, citava el teu nom.

Cinc anys, classes molt poc interessants, ni tan sols passives, neutres. Conferències a la Universitat, a l'Ateneu, als col·legis majors... Col·loquis sobre el sexe, els anticonceptius, els partits polítics, el referèndum... (Un prestigiós catedràtic analitza –fat, arrogant, vanitós, importa la roba de Londres– la situació universitària; la seva dona pren notes des de la primera fila: li costa tant de seguir el marit! Un investigador espanyol, no exportat ni exportable, rebut amb arguments que no tenen topall la teoria de la relativitat. Un matrimoni manifesta, en una taula rodona, el seu testimoni viu d'amor... els cinc nins, curts i mal educats, es belluguen i fan gresca entre l'auditori. I com aquests, mil.)

Exposicions. Festivals de la Nova Cançó. (En Raimon, camisa arromangada, un matí gloriós a l'Institut Químic de Sarrià –el Sarrià d'en Foix i na Gertrudis–. Actuacions dels Setze Jutges: Guillermines catòliques encara, i sentimentals; Serrats infantils i creients...). Llibres llegits que altres havien recomanat: Freud, Marx, Joyce, Faulkner, després Vargas Llosa, Cortázar, García Márquez, Donoso, Lezama... Pel·lícules sobre les quals no sabia la teva opinió. Postes de sol a Montjuïc, a Sitges, a Arenys, a Blanes... Excursions al Montseny, a la Costa. Obres de teatre experimental. Recitals de poesia. Reunions organitzades per les CC.OO. i pel PSUC. Besos d'altres llavis, freg d'altres mans... I la vida avançava lentament molt de pressa, els dies eren una llarga esgarrifança. Intentava de podar el teu record –volia branques noves en una nova primavera– i no ho aconseguia. Em renegava tanmateix a segar-ho de soca-rel.

A les vacances no sempre coincidíem. Viatjares molt aquells estius. Assistires a un parell de congressos internacionals de matemàtiques a Moscou, a París, a Tòquio, des d'on m'enviaves postals: la Plaça Roja, la Torre Eiffel, el Palau Reial... El text era tan breu que les lletres ballaven entre l'espai blanc: «Un bon record des de Moscou, París, Tòquio...» En aquesta darrera ciutat conegueres un savi jueu, proposat per al Nobel, parent de Ben Gurion, riquíssim, segons semblava, i que et féu proposicions deshonestes... Un bon dia es presentà a Ciutat amb la intenció d'endur-se-te'n amb ell, volia que l'ajudessis a investigar a la seva càtedra dels Estats Units. T'oferia tots els doblers que li demanessis a més de la seva desinteressada protecció. A Ciutat no es parlava d'altra cosa, ja que el savi confessà els seus propòsits als periodistes. La gent comentava que feies un desbarat deixant perdre una ocasió tan bona. I jo em deman per què no te n'anares? M'ho deman potser perquè, sense equivocar-me, crec endevinar-ne els motius.

Pocs mesos després d'acabar la meva llicenciatura en Ciències Exactes, vaig anar a ca teva per convidar-te a noces. Em casava amb un company de curs, català, amb qui sortia des de feia mesos. En Toni i jo t'assabentàvem de la nostra boda amb una visita a l'antiga, una visita de compliment. En Toni coneixia, la hi havia contada fil per randa, la nostra història, sense oblidar el més mínim detall. Li semblà una història bella i malaltissa. Tu li caigueres bé, et trobà intel·ligent, amable, malgrat que en el teu aspecte hi veié qualque cosa rara, inquietant, obscurament perillosa.

El dia del casament em digueres que en Toni tenia totes les teves simpaties i que em desitjaves amb ell tota la felicitat del món, tota la que tu haguessis volgut donar-me. Ho deies amb un tremolor als llavis, com si un calfred et recorregués el cos. Vaig abraçar-me a tu per donar-te les gràcies i et vaig dir –em sentires?– que continuava estimant-te. Algú veié com et tapaves el rostre amb les mans, algú va notar que ploraves, quan al vespre tornaves a ca teva des de l’hotel on havíem sopat.

No sé si les circumstàncies et faran conèixer aquest escrit, ni tampoc si l’entendràs en el cas que en Toni te’l faci arribar tal com jo li he demanat. Fa mesos, quan vingueres aquell parell de dies a Barcelona, vaig anunciar-te el naixement d’un fill. El terme ja s’acaba. El metge diu que d’aquí a deu dies, molt probablement, ja haurà vingut al món. Tenc por, em fa por. Em sent massa feble i les forces em fallen. Pens que probablement no coneixeré la nina, perquè serà nina, n’estic segura, i no podré decidir, si no ho faig ara, el seu nom. Vull que li posin el teu, Maria, i vull, també, que el meu cos retorni a la mar, que no l’enterrin. Et prego que en aquell redós on l’aigua espià el nostre amor, llencin les meves despulles al fons d’immensitat il·limitada. T’enyor, enyor la mar, la nostra. I te la deix, amor, com a penyora.

Dins RIERA, C. (1975) *Te deix, amor, el mar com a penyora*. Columna

5. MARE, NO ENTENC ELS SALMONS (MONTSERRAT ROIG)

Que la maledicció acabi amb mi!

Salvador ESPRIU, *Antígona*

«-Fill, diuen que cada primavera els salmons surten del mar on han viscut a l'hivern, remunten els rius, xoquen contra la rocalla, alguns s'hi estavellen, d'altres se'n surten i moren tot sovint allà on han nascut.

»-Per què, mare? És que no els agrada, el mar?

»-Si... Però potser el troben massa gran.

»-A mi m'agrada, el mar.

»-A mi, també.

»-Potser troben que hi fa massa fred.

»-Potser sí.

»-Per què els salmons van a morir allà on han nascut? Com ho poden recordar?

»-Es que tenen molta memòria. Se'n van al mar perquè és ample. I profund. Però després el llit del riu els crida.

»-No els entenc, els salmons.»

La Norma va sentir com el fred li tallava la pell. Havia arribat feia poc del sud, on la tardor encara escalfava. Remuntà el camí que duia al cementiri amb el vell republicà que li ensenyava fotos del seu cavall com l'avi que mostra amb orgull les fotos d'un nét. Només m'entenc amb els animals, li

havia dit. El cementiri s'arraulia enmig d'un paisatge plàcid, retallat per carenes de línies suaus, entre prats i vinyes. Un entorn gairebé clàssic.

A cada marge del cementiri, algú hi havia trasplantat vuitanta-un pins acabats de néixer. A cada pi era per a cada tomba. Encara hi ha qui records un dia de febrer que arribaren una pila de republicans bruts i espellifats.

No és difícil de recordar: va ésser un hivern gelat, els rius es glacen, es perderen les vinyes, els camins s'enfangaren. Va ploure sense parar i el fang cobria les trinxeres on s'arreceraven, mig perduts, els homes que venien del sud.

El republicà no parava d'enraonar, la meua vida és com una novel·la. Saps, Norma, al camp nazi ens feien tragar, en caixes de fusta, la merda dels deportats que treballàvem a la pedrera. Baixàvem els esglaons tot relliscant pel glaç i la porqueria amuntegada. Ens posaven les caixes a l'esquena i, després, torna-hi. Els esglaons i el pendent. Cap amunt, sense parar. Pobre de tu, si et paraves. La Norma sentia molt de fred, com si algú burxés amb una agulla cada porus del seu cos.

Els cossos que hi havia dins les tombes van desaparèixer durant una bona munió d'anys. Els esbarzers i els matolls els cobreixen. Els noms s'esborraren, colgats per l'argelaga. El cadastre francès va posar un nom per a cada monticle. Cada número, un *rouge espagnol*. Els barracons del camp també van desaparèixer, es transformaren en cabanes per a desar-hi les eines d'un pagès. Els morts havien estat enterrats en aquella cleda perquè eren *rouges* i els *rouges*, ja se sap, no podien anar a raure al cementiri catòlic.

«I molts dels salmons moren abans d'arribar a lloc. Envesteixen les cascades, procuren saltar-les, però moltes vegades tornen a caure i el corrent els arrossega cap a mar. Però hi tornen perquè són molt tossuts. Tenen tanta força que arriben a fer salts de cinc metres per a passar les cascades. Neden contra-corrent.

»-Què vol dir "neden contra-corrent"?»

Segaren les males herbes. Els monticles, a poc a poc, tornaren a sorgir. I feren, a cada muntanyeta, una tomba. Una tomba amb una làpida i una rosa. A cada làpida, un nom. I el cavall, conta el deportat, renilla només de sentir-me. Amb el morro em ressegueix l'espina i la cara, em frega les mans. N'està content. El seu renill omple la vall i llança la crinera enlaire mentre es posa damunt les dues potes.

La Norma mirà el cel, que s'estenia més enllà de la serralada, com si volgués llepar els cims. Els verds de mil matisos es confonen amb les vinyes. El republicà continuava, i els SS feien uns forats a terra, d'uns set metres de profunditat, per a ofegar-hi els jueus. Però a mi només em preocupava la caixa de merda que em feien tragar. No saps prou com pesava, quan havia de pujar els esglaons maleïts. Ja no recordava res, jo, ni la guerra, ni per què hi era, allà.

La Norma cada vegada sentia més fred. Pensà en com l'estimava. I en l'urgent desig de les darreres nits d'amor. No hi havia manera de trobar la calma, hi tornaven i hi tornaven i mai no se sadollaven. La Norma volia fugir, el ventijol era gèlid. Els núvols feien clapes a l'horitzó, com si anunciessin tempesta. El republicà va callar, les paraules ja no servien i ara el silenci ho cobria tot. Només la remor del vent més enllà de les vinyes, una remor suau que baixava de les muntanyes. Potser era el murmuri dels morts, que retornava ara per a sentir-se acompanyats.

Algú, a la vora de la Norma, va dir: veus, aquesta bandera és la nostra. Per la bandera republicana ha mort molta gent. Ara, qui ho recorda? Qui se'n recorda, Norma? I la Norma tancava amb força els ulls. Del color rosat al color negre nit. Volia tornar a sentir el frec de la seva pell, el primer contacte després d'una llarga separació. La Norma pensà, quan arribaré a l'hotel li trucaré. Li diré que hem de fer la pau, que no el puc oblidar, que no vull sentir pietat de la dona que també l'estima. Per què l'he d'oblidar?

Els fantasmes acompanyaven la remor dels morts que no tenien nom. Els fantasmes avançaren i reculaven, feien la roda. No deien res, només ulls esbatanats que no es podien cloure. Nosaltres no oblidem, feien els ulls, deia la remor. Un vell amb crosses s'acostà a una de les tombes, una mica de polsim colgà la rosa de la làpida. Lluïsa, la deportada, duia la cara enfarinada, com si estigués a punt de representar un drama del set-cents. Digué a la Norma a cau d'orella, venim del Têt, el riu que es va endur tantes criatures, vells, dones, malalts, tots van anar a raure a mar. Vuit dies més tard, encara retornaven cadàvers a la platja d'Argelers. Jeien en silenci, però els morts no callen mai, Norma, no callen mai.

A l'hotel, pensava la Norma, li telefonaré. Vull sentir la seva veu, la vull sentir, saber que hi és, que és viu. Els vells caminaven com si ballessin, entre les làpides. Els pins es deixaven bressolar, empesos per la dansa lenta i callada. Algú parla en nom de tots, potser un mort que retornava? Hem vingut aquí amb la mateixa bandera amb què vam passar la frontera el 1939, i crec que ningú no ens ho podrà rebatre, rebatre, rebatre...

Norma va perdre les darreres paraules. El vent feia com si les xuclés. I el fred li foradava el cos, com si li estavellessin la pell. Et trucaré, des de tan lluny, només per dir-te que t'estimo. Rebatre, rebatre, t'estimo, t'estimo. Desitjo la teva pell jove fins a morir-me. I la besada tèbia, àngel meu. I els fantasmes caminaven sense esma pel seu voltant, pells colrades, seques, renegrides, solcs profunds a les galtes. Feien la dansa de la mort. Voldria perdre la memòria i desaparèixer dins les teves aigües. I acollir-te com si jo fos la terra humida de la teva vora. O estendre'm damunt el teu cos perquè tu fossis l'esqueix i jo l'arbre que es remunta cap al cel.

Aviat els esbarzers convertiren la terra en salvatge. Les males herbes engoliren els números. El vent hi bufà la seva mort. Els barracons del camp de refugiats es derruïren perquè vingueren maltempsades i vents rúfols. I les pluges. Els rostres farinosos dels fantasmes voltaven la Norma. Volia fugir-ne. Que no en quedés ni la memòria. Esborrar..., potser les paraules? La Norma pensava en el seu

àngel, més tangible, més real dins del somni, desitjava besar-lo i ésser besada fins l'agonia. La Norma volia oblidar.

«I les femelles dels salmons mai no s'equivoquen, ni d'indret ni de riu.

»-No s'equivoquen mai, mare?

»-Mai.

»-I els salmons que queden pel camí, els que han xocat contra les roques?

»-Els seus cadàvers són arrossegats pel corrent i llançats de nou al mar.

»-Quina pena, aquests salmons.»

Arsèguet, 1980

Dins ROIG, M. (1989) *El cant de la joventut*. Edicions 62

6. UN BARRIL DE SABÓ MOLL (JESÚS MONCADA)

Allò del Florenci va començar que ja es volia fer l'horeta d'anar a dinar —em digué el vell Cristòfol a La Granota mentre bevíem cafè, abans d'encetar la partida de botifarra. Tinc present que les dones ja passaven amb les senalles al braç, fent via cap a les mines a dur el recapte als hòmens, i per la vall del riu retrunyien les càrregues de dinamita que feien petar al migdia... Uns núvols d'estalzí baixaven per l'Ebre i s'ataconaven damunt la vila, gairebé a frec dels fumerals; dic d'estalzí i no dic mentida perquè pareixia que ens volien ruixar amb tintures de dols. Fins i tot l'aire de tronada que esventava la polseguera per les cantonades tenia el color negrós. Un dia lleig, xiquet, d'aquells que t'esmolen els nervis.

El Llampec, un dels quatre llaüts de la mina Teresa, acabava de lligar amarres al molló del Pedret, i la tripulació —el patró i tres peons— descarregava un barril de sabó moll que havien embarcat a Flix a la matinada. De sabó moll, a la vila no en fabricàvem, això ja ho saps; calia pujar-lo de per avall i ho feien els llaüts que tornaven de dur el carbó de les nostres mines a Flix, Móra i altres llocs de la ribera de l'Ebre. Durant la descàrrega, van haver-hi renecs i batusses, igual que sempre. No cal que et digui, n'ets tip de veure-ho, que baixar un barril de la borda d'un llaüt al molló per un tauló que amb prou feines fa un pam d'amplària és feina que requereix molta traça. Tanmateix, a la fi, després d'estar a punt barril i llaüters de fer un capbussó, per causa de la badada d'un peó que li deien Xinxeu, la mercaderia va arribar a terra sense més tràfecs.

—Tu, desgraciat —digué aleshores el Pere Camps, el patró, al Florenci, un dels peons—. Ja pots començar a fer via amb el barril cap a la botiga d'Adelaida. I no t'hi adormis, o t'esllomaré. Així que, si no vols rebre, espavila't!

Encara que jo no hi era, sé de bona font que aquestes van ser les paraules. El Pere Camps era una persona violenta, aspra, que traspuava mala fel. Ningú no volia navegar amb ell i els que ho feien; perquè no els quedava altre déu, ballaven de coroneta; no els estalviava escarnis ni batusses, i allò no

estava miqueta de bé. Si hagués pogut presumir de patró fi, de la categoria, posem per cas, de Toni Pit d'Estopa, del vell Gòdia o, per no enlairar-nos tant, de Silvestre Nicolau, encara! D'aquells mestres, que podien servir un llaüt de la vila fins a mar amb els ulls tancats, s'aguantava el que calia. Eren gent de molt senderi; quan et clavaven una catxamona ho feien pel teu bé. El Camps, però, no els arribava ni al serrell de la faixa. No es podien comptar les vegades que s'havia amallat ni el carbó que havia arribat a malmetre per aquell riu de Déu. Jo sempre he pensat que la mala lluna li venia de l'enveja que se'l menjava. I ho pagaven els peons. Ara, amb el pobre Florenci en feia un gra massa, s'hi xalava. Llàstima que el Florenci no hagués tingut la sang més calenta! Si li hagués posat al pit la punta de ferro del pal de barrejar, com va fer el Jaume Sama el dia que en va tenir fins al cabell més alt, del Pere Camps, l'hauria acollonit, guaita qui t'ho diu! Però el Florenci mai no piulava i l'altre, cada cop més envalentit, li fumia uns julis que me'l baldava. Al poble, ho sabien fins i tot els gossos.

Aquell dia, l'ànima de càntir tampoc no va replicar. La Marieta Peris, més coneguda per la Gramola, la xafardera més llesta, més sabuda i amb les cuixes més ufanoses de la vila, rentava roba a quatre passes del Llampec, ho plegà tot fil per randa i més tard em jurà que el peó no havia badat boca; i si ella ho digué, pots escriure sense cap mania que el Florenci no la badà. Una vegada, la Marieta i jo... Bé, deixem-ho córrer, ja t'ho explicaré un altre dia; no convé barrejar les històries. Continuem amb el Florenci que, sense dir ni piu, pobre caloi, tombà el barril de costat i començà a fer-lo rodolar carreró amunt.

La botiga de l'Adelaida era on encara és, a la punta de dalt del carreró de Sant Francesc; qui no hi és, és l'Adelaida: fugí amb un recaptador de la contribució i amb les contribucions recaptades quan tu eres encara una melitxa. Ja saps —però em faig la reflexió que els de fora no ho saben i els ho hauràs d'explicar— que el carreró de Sant Francesc és el més costerut dels que travessen la vila de dalt a baix, seguint el pendent de la serra, i van a morir a l'Ebre; els hauràs de contar també que mor precisament al molló del Pedret. Així es faran càrrec que el camí que havia de seguir el peó era una línia recta del llaüt a la botiga. I tan recta, a fe de Déu, com pesada de pujar, i encara més si calia empènyer un barril de sabó moll sense cap ajuda, només perquè un mala sang et volia fer passar el trill per l'esquena.

No caldria ni dir que el Florenci ja panteixava en arribar a l'encreuament amb el carrer de la Barca. Allí va fer una aturada fins que l'alè li retornà. Una cantonada més amunt, el va rebre la conya dels parroquians de la barberia del Miquel, la Clenxa, asseguts en rotllana a la porta de l'establiment.

—Tot aquest sabó necessites per rentar-te, Florenci?

—Tan rubinoses duus les orelles?

—El Pere Camps et té el dit a l'ull!

—Jo li diria que el pugés sa iaia!

Fins i tot la Clenxa es va afegir a la gresca; deixà a mig remullar les barbes d'espart de Nemesi Veriu, que s'havia adormit a la butaca i roncava igual que un beneit amb un diari esportiu als genolls, i va treure el cap lluent de brillantina per la porta, a dir-hi la seva. Tu, a la Clenxa ja no el vas conèixer; al poc d'aquesta història, es va escapar amb la dona d'un manescal que vam tenir a la vila i va obrir una

perruqueria al París de la França. Ara bé, aquell migdia, el barber ni sospitava que fotria el camp amb una manescala i acabaria xollant els clatells dels francesos.

—Fins quan et deixaràs albardar, babau? —esquellejà mentre brandia iradament la brotxa empastifada de sabó.

Sense respondre a les befes, el llaüter continuà la pujada. Al cap d'una estona, la foscor es va fer més espessa —recordes els nuvolots de què t'enraonava al principi?— i unes gotes de pluja s'esclafaren a terra. En aquell precís moment, jo entrava a les oficines de la mina Segre, davant per davant de la barberia, i ho recordo bé: la rotllana de badocs es va desfer en un tres i no res, tothom buscà cobert i el Florenci es trobà sol al mig del carreró mentre la pluja creixia i es convertia en un aiguat que el degué amarrar fins als ossos.

Una mica més amunt, a l'altura de la fonda del Trinquet, el Florenci va renegar. L'assumpte del renec, el vaig saber també per la Gramola; foragitada del riu per la pluja, pujava pel carreró amb la taula de rentar i el cartró ple de roba al cap i va passar al davant del Florenci en el moment precís que el pobre noi, a qui ningú no havia sentit mai ni mitja paraula forta, s'esbravava. Més tard, ella va repetir —quina memòria tenia, a part d'altres coses que no dic, la mala bruixa!— els noms de la mitja dotzena llarga de gent del calendari afectada per la cosa, perquè el renec va ser de molta consideració. Tant és així que diu que la menjaciris de la Teresa, la que encara té una botiga de vetes-i-fils al carrer Major, va fer una novena, no fos cas que els ofesos s'ho prenguessin a la valenta i ens enviessin una malesa. Un cop plegat el renec, la Gramola va enfilat el carrer Nou i va perdre de vista el Florenci.

Després, xiquet, ja vam sentir aquella mena de tro. Pareixia que s'esfondrava el món, que tot se n'anava a can Pistras. I al final, un espetec d'esgarrifor. La sota d'oros, quin espetec! T'asseguro, i no dic mentida, que a tants com érem a les oficines de la mina Segre se'ns va tallar la respiració. Esverats, ens vam llençar al carrer. La gent treia el cap per finestres i balcons a veure què passava, i el que passava era que el barril del Florenci havia baixat com una mala cosa pel carreró i s'havia esclafat a la cantonada del cafè d'Alexandre. Havien petat els cercols d'acer i l'envàs s'havia obert igual que una carxofa; el paviment, empastifat de sabó, feia una pudor de lleixiu que destalentava. L'aiguat va desfer de seguida aquella pasta negrosa i lluent i en va aixecar una muntanya d'escuma. T'hauria agradat de veure-ho. El regall que baixava pel carreró la va arrossegar fins al riu, i amb tota aquella bromera blanca que va cobrir el molló pareixia talment que els llaüts anessin vestits de puntes.

* * *

Vam suposar, i dic això perquè no en tenim cap testimoni i no va haver-hi manera de treure al Florenci ni mitja parauleta, que el barril se li va esmunyir de les mans i que ell, a fi que l'envàs no l'enganxés i li fes una malura, va haver de saltar de costat i deixar-lo anar carreró avall. Tots sabem que el sabó moll llisca d'allò més. O potser va estar el cansament, vés a esbrinar-ho! Setanta quilos de sabó, el barril i l'aiguat que baixava pel mig del carreró són una barreja de cosco. Fos el que fos, la història va fer parlar molt als cafès i les tertúlies cantoneres. Un apotecari, el Teodor, el qual tampoc no vas arribar a conèixer perquè va fugir fa molts anys amb la dona d'un gallinaire que venia a vendre aviram

a la plaça, va arribar a l'extrem de comparar el Florenci amb un que li deien el Sísif, a qui un déu dels d'abans havia condemnat a pujar una roca a rodolons fins al cim d'una muntanya i cada cop que hi arribava mort de cansament, la roca, au!, se li escapava i tornava a fer cap a baix. ¿Caldrà que et digui que el Florenci va ser per sempre més el Sísif de la Ribera? En fi, el cas va fer molta gràcia a tothom. A qui no en féu tanta, jo diria que goteta, va ser al Pere Camps. I no tan sols per la pèrdua del sabó, que Déu n'hi do, sinó per una circumstància de la qual, els qui la sabíem, no en diguérem ni mitja paraula. I el mateix Pere Camps es guardà com de caure al riu de fer-ne comentari perquè li vam donar a comprendre —amb bones paraules i ben enraonades, tu ja m'entens— que allò havia estat una de les moltes casualitats que es donen a la vida i que més li valdria no buscar raons ni fer sarau. Al cap i a la fi, ¿tenia algú la culpa que, en el moment que el barril s'esmunyia de les mans del Florenci, el Pere Camps pugés pel carreró camí de casa seva i s'hagués hagut de ficar de cap a la barberia de la Clenxa per no acabar esclafat?

Dins MONCADA, J. (1985) *El cafè de la granota*. Edicions 62

7. NO SÓC CAP RUC JO (MARIA BARBAL)

Em llevo prompte, al llostre; la dona ja porta estona feinejant a la cuina. Hi baixo vestit, quan ja m'he tret la son de les orelles amb l'aigua de la gerra que ella m'ha pujat. Ja tinc a punt l'esmorzar a taula: un parell d'ous ferrats i el meu porronet de vi al davant. Darrera, un cafetó. Quan ella ha endreçat la cuina, anem a guarnir el carro amb les eines que necessitarem. Ella porta dos cistells amb el menjar de deu hores i el de dinar. M'agrada passar al davant xino-xano i que ella em segueixi. Sóc cap ruc jo!

Les hores del matí amb la dalla a la mà. Quan em sembla m'esmunyo cap a la bóta. La dona avança la feina més que no pas jo. Ella tem l'amo i jo hi compto amb això. Però l'amo parla amb mi. Tonet, que acabareu demà amb aquest camp? Em parla de vós per guardar les distàncies. Es un gojat abotit que encara no arriba als trenta. Quan en tingui cinquanta com jo, semblarà un bacallà sec. Aquesta joventut que puja no és com la d'abans. No cal que m'ho expliqui ningú això. Sóc cap ruc!

Quan arriben deu hores m'assec a l'ombra d'esquena a una freixera, m'abaixo la gorra damunt els ulls mentre la dona serveix el menjar. Ja li tinc dit que hi vull estovalles, el cantiret d'aigua fresca, plats i forquilles. Quan ja tinc el menjar al plat, m'agrada fer un bon trago, llarg que el vi faci soroll entre les dents; en acabat, ataco de ple, hi vull dos plats i ben curioset. Que hi som per quatre dies i resultaria que només fem de persones el diumenge. Si es retarda, que ja s'ho està prenent per costum, la bronzidera se sent d'una hora lluny. Això la trasbalsa, pobreta. Tonet, que hi ha d'altra gent del poble treballant als camps del costat! Aleshores li poso ales a peus i mans i ella frisa. Les dones, s'han de saber tractar. No sóc cap ruc jo!

Tornem a posar-nos-hi fins a l'hora de dinar. Llavors em faig portar la sopa com si fóssim a casa. Si escalada o és massa tèbia tornem a la brega i, si gosa piular, li haig de recordar que la vaig treure de la misèria.

De retorn ella disposa el carro i els estris, i se'n va a la cuina a posar ordre. Jo em canvio i me'n vaig una estona al cafè; fem la manilla amb els de sempre. Un gotet acompanya els meus èxits. Perquè, això sí, amb les cartes hi tinc la mà trencada. Pocs dies perdo. Quan la ratxa no és bona, com si ho sentís arribar. Aleshores els aviso. Eh, vosaltres, avui tinc pressa. La dona vol que li miri d'apariar la paret de l'hort. Ja sabeu com les gasten les mestresses! Només tres partides i fins demà. Sóc cap ruc jo!

A les vuit sóc a casa. En punt i ja està. La dona és un escarràs, però no ha tingut mai el do de ser xiroia. Jo que la voldria trobar refulant, ben pintadeta i amb aquell detall cada dia diferent... Quan entro ja li veig el pansiment. Què et passa avui, Tecla? Res, home, que em diu. I continua: m'hauries de deixar diners per... Ja m'ho semblava a mi. Només les deixes piuar i ja demanen. Sopem!, doncs. I ni respon. Això sí que ho té, és conformada. Aquest fet em va acabar de convèncer quan jo li feia l'aleta. La dona ha de ser dòcil... Sóc cap ruc jo!

Dins BARBAL, M. (1986) *La mort de Teresa*. Edicions 62

8. CRIVELLA (MÀRIA ANTÒNIA OLIVER)

És una qüestió de supervivència. Des del primer moment vaig ser conscient del que havia passat, però no sé si, en el cantó de la realitat, me n'he adonat.

Estic convençut que aquesta situació no es pot perpetuar. Que tot quan m'envolta es pot esvanir, i llavors, ¿què serà de mi? ¿Què seré jo? ¿Em reincorporaré al meu temps de sempre i oblidaré, sense ni l'ombra del record, aquesta independència? Però ¿és independència o no res? Atrapat en un instant immutable; i em puc moure, i la gent i les coses es mouen, però no avancen en el temps, i em cal aprendre, com si en aquell instant hagués acabat de néixer, adult, a viure sense temps, a indagar.

L'oficina és. Però jo no hi som. Si hi anava, com un dia qualsevol, i m'asseia darrere la meua taula, potser desencallaria el temps i l'esclatxa on vaig quedar atrapat es tancaria. Però ¿i si jo desapareixia?

No, no és aquesta la manera de trobar l'esclatxa.

El que ha succeït té una explicació objectiva, científica, i és aquest el camí que he de cercar. Per molt difícil que sigui, des de l'altra banda de la realitat.

He decidit matar-les totes. M'hauria agradat poder destriar quina és l'original, però és impossible. I tenir-les a casa... És una situació insostenible. A l'oficina ja m'han cridat l'atenció. Massa temps al telèfon. ¿Per què no faig les trucades personals des de casa meua? Però els manescals i les societats protectores d'animals només contesten en hores d'oficina.

Tant de bo ho hagués fet a la Cerdanya! Tant de bo no m'hagués atabalat quan em va passar! Si hagués pres una decisió aquell mateix dia, quan el batlle va venir a veure què passava, ell mateix hauria pogut comprovar que tot era perfectament normal i que els al·lucinats eren els veïns del poble... ¿Per què vaig ser tan tou? Ara, a la ciutat, tot és molt difícil. Perquè no les puc matar totes de cop. Les hauria de treure de mica en mica del pis, i la pudor es faria insuportable. I si ara els veïns ja es queixen... ¿Per què hi ha d'haver veïns pertot arreu, renans!?

També les podria dur al Tibidabo. Però ¿què diria la gent del refugi? Vint-i-quatre cusses de cop i d'un sol propietari. Ben mirat, he estat in il·lús de creure que les podria col·locar a botigues i a manescals. Quatre dies que m'hi dedic i només me n'he pogut 26esempallegar de sis.

¿Qué dimonis devia passar, el diumenge?

Dic que em puc moure i no és cert. O només ho és a mitges. Perquè puc bellugar-me en l'espai —un bocí d'espai molt reduït: del prat a casa i, a mig camí, ja em torn a trobar al prat—, però no en el temps. I tot el que m'envolta, igual que jo, repeteix fins a l'infinit el mateix instant i, en conseqüència, els mateixos gestos.

Un ós del zoològic que és reiteratiu en els moviments fins a l'exasperació dels qui el miren. Totes les vaques del prat s'han convertit en óssos. El cotxe que passa i torna a passar, i una altra vegada, i més, i més vegades, pel revolt de la carretera que hi ha aquí baix.

Tinc una visió infinita, des de l'altra banda de la realitat. Una visió perfecta dels dos cantons: d'aquí on estic, en aquest instant precís i immutable, i de tot el món en el mateix instant; si més no el món que m'és conegut; i d'allà on estic, maldant per solucionar la meva situació, ignorant però quina és la meva situació real.

He intentat baixar a la ciutat. Consultar algun expert o, si més no, algun llibre... Però quan he intentat anar més enllà del prat amb la idea d'aturar el cotxe que insisteix desesperadament a passar i tornar a passar, el temps ha tornat a recular i m'he trobat al camí que va del prat a ca meva, corrent.

Plou. A la carretera de baix, l'aigua fa bombolles. Encara se sent el retruny del tro que ha acompanyat el llamp sobtat. N'Estel va com esperitada cap a casa, davant meu. I torn a pensar —sé que no és la primera vegada que ho pens, i tant de bo que no ho hagués pensat mai— que si corre tant arribarà a la casa abans d'haver-ne sortit.

Pel camí l'aigua fa xaragalls i sé que estic cansat de córrer. Però només ho sé. Perquè de veritat no n'estic. Si més no, jo no n'estic. I sé perfectament què ha passat; més ben dit, en sé la conseqüència, però no la causa. I fins que no la sàpiga...

Però tot sol no tinc recursos per saber-ho, si no puc baixar a la ciutat. On l'oficina és. Però jo no hi som.

¿O sí? ¿Per què m'encaparro només a solucionar el problema de les gosses, i no el meu propi?

Mai no m'hauria cregut que pogués arribar a ser tan imbècil.

No puc matar-les. Em tenen aclapat, però no puc matar-les. Aquest matí n'he agafada una i he intentat fer-li empassar verí a bocinets, camuflat amb carn picada. Però no he tingut coratge.

Aquest migdia, a la carnisseria ja no han amagat la curiositat que els causava que, d'uns dies ençà, compri tanta quantitat de carn. Hauré d'anar a una altra carnisseria.

La veïna del replà se m'ha queixat. Diu que és com si vint cans en comptes d'un fessin un concert de lladrucs. Naturalment! I que pel celobert se sent una pudor com si s'haguessin ajuntat al meu pis cinc botigues d'animals o un criador a l'engròs.

Potser la solució del problema no és tant desempallegar-me de les cusses com esbrinar per què, de sobte, es van reproduir per generació espontània com si diguéssim; no, per clonació espontània. Sospito que la culpa la va tenir aquell llamp sobtat... Sigui com sigui, si tornés a la Cerdanya, allà em seria més fàcil de fer-les desaparèixer.

Record fins a l'obsessió com va anar tot. Em repetesc les imatges amb l'instint no confessat de descobrir el misteri. És com si algú altre, fora de mi, em presentés les visions.

Com cada matí quan m'aixecava, la quissa ja era a la porta de l'era. Quan em veia es deficiava tota, com si al musell se li acumulessin totes les aromes de la rosada. La primera passejada del dia va ser com totes les altres de tots els caps de setmana que anàvem a la caseta a descansar del traüll urbà; és a dir, de les hores tancada al pis ella, i de les hores tancat a l'oficina jo. Aquell diumenge matí, la broma embolcallava tot quant hi havia a la plana, i els cims de les muntanyes que la tancaven eren esborradissos sota el cel esblanqueït. L'herba dels prats i de les vores del camí, recremada per la neu ja fosa, era blanca de gebrada, i la gossa s'hi rebolcava amb gran delit. Al llarg del matí, la boirada es va convertir en ennigulament definitiu, d'una blavor amenaçadora. Segur que plouria. I la quissa com si sentís l'electricitat que es congriava en l'aire.

Ja era el capvespre; jo descansava fent solitaris prop de la finestra i gaudia d'aquell ambient tancat i silenciós que em proporcionava ennuvolament, i de la tranquil·litat de saber que l'endemà també era festa. La gossa es va posar a gratar la porta amb insistència; era l'hora del seu segon passeig del dia. Els cims es destacaven damunt un cel de plom amb reflexos vermellosos, com si la fornal dels llamps anés carregant foc a pleret per escopir-lo tot de cop. M'agradava aquell auguri de tempesta desfermada, aquella acumulació sinistra d'energia. I vaig decidir que seria agradable, o si més no excitant, de contemplar el panorama a camp obert i no només a través del requadre envidrat de la finestra.

N'Estel va sortir corrents com sempre. Només que aquesta vegada, en comptes d'ensumar les olors del camí i les marques territorials que els seus festejadors havien deixat a l'herba, ensumava l'aire, neguitosa de no trobar el punt d'on provenia l'olor. Una olor que jo no sentia, val a dir-ho, i que potser no era olor. I llavors corria com boja, amb una alegria desbordada, i els lladrucs feien un eco terrible a la volta del cel. Jo estava encantat. Els colors del paisatge havien canviat de to i tot semblava tancat dins una bolla translúcida on només hi reverberaven els clapits de la quissa. Tot era quiet, estàtic, tret de les corredisses satisfetes de n'Estel.

La primera gota em va caure a la mà quan estava aturat enmig d'un dels pocs prats on no hi havia vaques. I tot d'una ja va ser un de vessall d'aigua. Sempre m'ha agradat entomar la pluja a foravila i em vaig quedar quiet mirant com el cel es removia i canviava de color. Per darrere les muntanyes començaven a rodolar els trons i a pampalluguejar els llamps, però el centre del món era la pluja, la tempesta somorta només li feia d'acompanyament discret.

I, de sobte, el cel es va esquarterar: una verga enforcada va fendir l'aire i l'aigua, un estrèpit eixordador va fer trontollar la terra.

La gossa, els pèls del llom drets com punxes malgrat la mullena, va iniciar una fua enfollida cap a casa. Trotava amb el cap cot, les potes de darrere com si volguessin avançar les de davant. Vaig seguir-la corrents; no feia cas als meus crits, havia perdut el sentit de l'obediència a l'amo i això només podia ser degut a dues coses; al terror o que els llamps l'havien encertada. Si no hagués estat en zel no m'hauria preocupat gens; ella hauria arribat a casa abans que jo i m'hauria esperat a la porta. Però en el seu estat, podia trobar un festejador que també havia anat a entomar la pluja. Tot i que impedir-li el desfogament dels instints em provocava un desagradable sentiment de culpabilitat; tot i que considero que reprimir-la d'aquesta manera és una salvatjada, sempre em passava el mateix: no sabia portar el calendari de les seves regles semestrals i no li preveia amb temps les èpoques de fertilitat per aplicar-li un anticonceptiu que li permetés gaudir de la vida a l'ou; i, en conseqüència, li havia d'anar al darrere constantment perquè amb una gossa ja en tenia prou i de sobres i no em podia permetre el luxe de carregar-me amb una cadellada.

En la meua situació actual, però, penso que tant de bo l'hagués aglapida un festejador, perquè pagaria el que fos per tenir una cadellada en comptes del zoològic repetit que tinc. Un cadell el vol tothom, però una gossa de tres anys, per molt pedigree que mostris, és més mala de col·locar. I quan de pedigree només se'n té un i de gosses un gavadal, la situació es fa més dramàtica.

Ara em deman quina intuïció estranya em devia fer pensar entre mi mateix, mentre encaçava n'Estel sota la pluja, que si la gossa corria tant arribaria a casa abans d'haver-ne sortit. Vaig riure de la pensada, i més m'hauria valgut haver plorat; per bé que fets com aquests no s'eviten ni amb somriures ni amb llàgrimes.

Quan vaig arribar a casa, a l'era ja hi havia tres Estels, una que arribava a l'eixida, una altra asseguda al portal de casa esperant-me i la tercera que travessava l'era com esperitada. Vaig pensar que venia cap a mi per apressar-me, però em va passar de llarg cap a fora..., i en seguir-la amb la mirada, vaig veure que es creuava amb una altra gossa igual que s'acostava corrents, i més lluny n'hi havia una altra, i més lluny una altra...

Vaig sacsejar el cap, vaig parpellejar amb força; les gotes de pluja que em degotaven de les celles em feien veure-hi doble. Però, a la porta, ja hi havia dues Estels assegudes, esperant-me, i per l'escala en baixaven tres més, una rere l'altra, i per l'era ja hi havia un reguitzell de gosses, unes banyades com pertocava al ruixat que queia, unes altres ben eixutes com si tot just acabessin de sortir de casa, totes exactes les unes a les altres com si fossin escopides, repetint els mateixos saltirons i els mateixos clapits, com si algú els hagués donat corda al mateix temps. Més ben dit, amb uns desfasaments temporals de fracció de segon.

I pel camí, corrua feta d'anada i de tornada. Les que anaven, carregades d'alegria, ensumant l'aire com si cerquessin una olor inexistent; les que venien, els pèls del llom drets, les orelles xopes i els ulls desorbitats de por.

I totes eren n'Estel, la meua gossa; iguals en color, iguals en grandària, iguals en sexe; una cadellada estel·lar, una constel·lació de gosses de tres anys.

Desconcertat, aterrit, vaig tancar la portada de l'era, com si amb aquell gest pogués evitar la proliferació inconcebible. I el que és la ment humana quan perd el senderi: vaig pensar que amb tantes de gosses podria fer la primera pela. I vaig tornar a obrir, no sé si impulsat per aquell pensament avariciós o si emporuguit que els veïnats no sentissin el xivarri que armaven les gosses que no podien entrar.

El grinyol de la portassa es va confondre amb l'espetec escruixit d'un tro; el llamp devia haver caigut pels prats, com l'altre de feia una estona. I cop en sec es va aturar de ploure. Les quisses entraven en tropell, però els cans del poble havien sentit la crida de l'amor i em va costar qui-sap-lo impedir els acoblaments. Atrafegat a separar les parelles, no em vaig adonar fins que va ser massa tard que uns quants pagesos s'havien aplegat davant ca meva i miraven l'espectacle estupefactes. I no movien ni un dit per ajudar-me, ni cap d'ells cridava el seu gos. Vaig fer un gest estúpid de disculpa i vaig tancar d'una revolada.

Aleshores totes les gosses s'acaramullaren per l'escala i per l'eixida, i em miraven amb aquells ulls tan tendres de n'Estel. Repenjat a la portalada, vaig contemplar el panorama; em vaig cansar de comptar caps. I totes semblaven ignorar la presència de les altres, i totes em remenaven la cua amb la mateixa simpatia.

Aquell mateix vespre em va visitar el batlle, avisat pel veïnat. Al poble no es parlava d'altra cosa. Tot era consternació. I el batlle havia de vetllar per la tranquil·litat i el benestar de la seva gent. De manera que...

Jo també estava consternat. I vaig ser tou. No vaig voler donar cap explicació d'allò que era inexplicable, però vaig ser tou. L'endemà, en Guifré amb la seva furgoneta d'acompanyar els infants dels pobles dels voltants a l'escola, m'acompanyava a mi a Barcelona, amb les meves trenta gosses. Sort que el carrer era desert. Sort que els pisos de la meva escala eren buits, perquè tothom havia aprofitat com jo els dos dies i mig de festa per anar-se'n fora. Així, cap veí no es va adonar de res. Però ara ja fa una setmana que dura i tothom ja sospita que passa alguna cosa.

Decidit, doncs; dissabte tornaré a pujar a la Cerdanya. Llogaré una furgoneta i m'enfilaré a la muntanya. Faré un gran clot i amb l'escopeta de caça... Això si durant la setmana no he trobat una solució més bona. Que pot raure, pens, en aquell llamp sobtat...

Un cert domini damunt mi mateix. Si més no, he aconseguit que em preocupi la causa, i no només la conseqüència. Però veig que no m'adon de la possibilitat que allò que passa amb les gosses també passi amb mi. És a dir, jo sí que me n'adon. Me n'adon en el moment just que em veig corrent darrere n'Estel i que, alhora, prenc consciència del meu cos aturat al mig del camí, entre el prat i la casa. Jo, a l'altra banda de la realitat, som conscient de la meva duplicació; en canvi, jo, en el cantó real de la realitat, ni tan sols ho sospito. I això fa que em trobi estúpid. Jo no. Jo. Estúpid, imbècil... La separació entre jo i jo es fa més profunda, perquè, ¿com és possible que em menyspreï?

Vull fer desaparèixer aquest sentiment nou, però ja és massa fort. I pens que, un cop hagi trobat el desllorigador, no em serà possible conviure amb mi mateix, amb aquest odi que augmenta i s'acumula

a cada repetició del mateix instant. Però puc autoaprofitar-me. Autodirigir-me en la recerca de les causes. Tinc una setmana de temps..., només. Si durant aquesta setmana no aconseguixo esbrinar la causa que va provocar la duplicació meva i la multiplicació de la gossa, pujaré a Sant Ot, faré desaparèixer la molèstia de les conseqüències i em quedaré tan tranquil, ignorant que he quedat atrapat per sempre més en un instant de temps. En una eternitat... Pens que això deu ser aquella eternitat que m'explicaven quan era petit i que m'esgarriava per incompreensible. I que jo, ara, al cantó de la realitat, he oblidat completament enmig de la monotonia quotidiana... Em sorprèn constatar la meua pròpia imbecilitat...

No creia que em fos tan fàcil. Ahir vaig començar les gestions i avui ja he trobat l'explicació. A l'Institut de Parapsicologia em varen dir que ells no estudiaven aquesta mena de fenòmens, però em parlaren del professor Forner. I el professor Forner m'ha parlat d'un professor Dunbar, que feia experiments amb un giny per controlar el temps i que va tenir un accident amb el seu gat, les conseqüències del qual accident foren semblants a les que pateixo jo, però encara més greu: la proliferació no fou només de gats, sinó d'un ajudant seu...

—Fins ara —m'ha dit el professor Forner— tenim mitja dotzena de casos classificats de fissures en el temps, però només dos amb proliferació. Els altres només varen donar duplicació perquè va ser una fissura neta. En el seu cas, hi deu haver hagut la confluència d'un terbolí d'instant, en el punt just de la intersecció de les coordenades espai-temps de la gossa. Hi devia ajudar l'electricitat estàtica que els gossos acumulen en una tempesta, i possiblement el fet que l'animal estigués en zel hi devia contribuir. Mentre el temps transcorria normalment per a vostè, per a ella els instants giravoltaven, atrapats en el terbolí, i el mateix instant es repetia indefinidament fins que un altre llamp va desfer el terbolí i va cessar la multiplicació... ¿Estava molt lluny, vostè, de la seva gossa?

—No —he dit jo—. Potser un parell de metres... ¿Per què?

—¿I no va notar cap altra cosa estranya..., en vostè mateix?

—No, no, a mi no em va passar res.

¿Com en puc estar tan segur? A mi no em va passar res, dic. Però a mi sí, imbecil. Jo, al cantó de la realitat, puc viure sense jo. Però jo, jo és com si visqués dins un mirall, és a dir, que no existeixo sense jo fora del mirall. Per viure em cal que es realitzi l'acoblament, la re-unió..., per bé que ja començ a dubtar que la desitgi, aquesta re-unió. Però és una qüestió de supervivència.

He d'estar a l'aguait. El professor Forner li ha donat instruccions per fer desaparèixer incruentment les gosses. Trobar la crivella en l'espai i tancar-hi les gosses. Però jo tinc més temps que ell per trobar-la... ¿Jo? ¿Ell? ¿O és que el meu menyspreu cap a mi mateix ja em porta a considerar-me dues persones diferents? I, ¿més temps, tinc? El meu temps depèn tant del meu temps, vull dir el meu temps aturat del meu temps en moviment... Bé, el fet és que avui és dimarts a la realitat, i fins dissabte no podré pujar a Sant Ot, de manera que he de trobar la crivella abans de dissabte, entrar-hi, creuar-la i trobar una altra sortida; aleshores tindrè la supervivència assegurada en un temps real no immutable...

En Guifré m'ha saludat amb murrieria i m'ha preguntat per les gosses. Jo he fet l'orni i he continuat intentant obrir la porta de la casa. M'hauria estimat més que no m'hagués vist ningú. Després ha vingut la Maria a tafanejar, però no he obert. He sentit que comentava amb el pastor que era estrany que hagués vingut entre setmana i que no li hagués telefonat abans perquè m'endrecés la casa. El pastor ha comentat que la gent de ciutat és rara, i jo encara més. Ha romàs en silenci una estona i llavors s'han exclamat —m'ha semblat que amb alegria— de no sentir el lladruc de cap gos.

No sé si anar primer al prat o a casa. No he avisat na Maria i se n'estranyarà. Però arribaré hora foscant i miraré que ningú del poble no em vegi. Les vaques ja no seran als prats. Potser sí que em convé més anar al prat directament. De fet, per cercar la fissura no em cal claror. Deixaré la furgoneta darrere la renglera de xops, i quan hagi trobat l'escletxa faré baixar les gosses. No sé si fer-les entrar totes o quedar-me'n una. Però ¿i si no trobés el forat avui mateix? No, em convé anar primer a casa, donar menjar a les gosses i reposar tranquil·lament. Demà, a trenc d'alba, aniré sol al prat... Sí, això mateix...

«Al poble de Sant Ot, de la Cerdanya, els veïns han fet un descobriment macabre. A una casa, propietat de Joan Rial, natural de Barcelona, ha estat trobar mort el seu propietari i un altre individu que, segons les aparences, devia ser el seu germà bessó. Cap dels dos no tenien senyals de violència, però ja estaven en estat avançat de descomposició, per la qual cosa se suposa que fa dies que són morts. A més dels dos cossos, s'han trobat, també, els cossos de vint-i-quatre gosses, totes de la mateixa raça, exactament iguals les unes a les altres. S'ignora la causa de la mort, tant dels dos homes com dels animals, i les investigacions portades a terme fins ara no n'han donat cap clarícia.

»Els veïns, entre les càbales i les suposicions que fan, remarquen un fet curiós, i és que els dos homes duïen exactament la mateixa roba i el mateix pentinat, però que la butxaca de la jaqueta d'un era a la dreta i la de l'altre a l'esquerra, i que un portava la clenxa a la dreta i l'altre a l'esquerra, just com si fossin una sola persona mirant-se al mirall».

Ger, primavera 1984

Dins OLIVER, M.A. (1989) *Tríptics*. Edicions 62

9. CARTA DE SICÍLIA (M. ÀNGELS ANGLADA)

I

La dèria

Si les dèries, les idees obsessives, són circumstàncies atenuants dels delictes —jo no ho sé—, aleshores jo sóc ben innocent, de tan forta que era la meva obsessió. Hi vaig lluitar força temps, però al capdavall ella va guanyar —la dèria— i va canviar la meva vida, com un mestral irresistible fa girar el curs d'un veler.

Moltes persones, curtes de visió, no ho poden entendre. Espero que tu seràs més comprensiu. No et demano que m'absolguis, no et considero ni jutge ni jurat, només que t'esforcis a comprendre que m'impulsava una força massa intensa. Des del moment que vaig veure que hi havia de cedir —o

m'amençava la follia—, la meua vida es va tornar alhora més clara i més confusa. Clara, en la meua intenció; confusa, en els canvis que em portaven a fer realitat la meua dèria.

I que incloïen, això era evident per a mi, el delictes. Fins i tot si l'objecte de la meua obsessió hagués estat en venda, jo no era pas prou ric per comprar-lo. L'havia de robar, no hi havia cap més solució.

Aquells cavalls divins, prodigiosos, àgils, no eren a la venda, però. Mai no podria comprar amb diners aquelles crineres voleiadisses a la cursa, ni acaronar els lloms esvelts sense convertir-me en un delinqüent. Ah, com n'eren de fines les línies de les seves potes! Quina intel·ligència no revelaven els seus ulls! Qui sap les carreres que devien haver guanyat! T'ho explico amb detall, perquè si no, em temo que tu, Francesc, tan equànime i ponderat, no te'n faries prou càrrec. I només tu em pots treure d'aquest mal pas, venint al meu costat amb els diners de la fiança i emportant-te'm amb tu.

Mira, és com quan t'enamores apassionadament d'una dona, que la veus, la somnies, la vols fer teua... Així em passava amb aquells esplèndids cavalls. No era només que de dia rumiés com els podria posseir; és que m'entrebancaven el son o bé se m'apareixien en somnis, a la nit. Fins i tot a la feina, mentre atenia els clients —més aviat malament, em penso—, em venien al cap. No, no podia continuar així; el meu negoci, ja força minso, se'n començava a ressentir. En una ciutat petita com Figueres, si es vol tirar endavant una botiga tan especialitzada com la meua, s'hi ha de posar el coll.

Vaig prendre la decisió, doncs: tancaria a mig setembre, no esperaria a l'octubre, com els altres anys, i posaria en pràctica el meu pla, ja elaboradíssim, per apropiant-me els cavalls. Un cop presa la decisió, vaig dormir més bé, vaig estar més per la feina, els pares s'alegraren perquè tornava a menjar de gust i els cercles violacis de l'insomni desaparegueren.

Vaig sentir comentar als pares que em veien molt més trempat; la mare sempre amoïnada en excés per la meua salut, afirmava amb satisfacció que semblava que m'havien passat les cabòries. Pel que fa al pare, no se solia capficar amb els canvis d'humor del meu tarannà: s'havia avesat a atribuir-los a alguna qüestió relacionada amb noies.

Sé que estàs indignadíssim amb mi pel cop que ha representat per als nostres pares la meua detenció. Els hauria volgut estalviar de totes passades aquesta pena, però, com et dic, la meua dèria no em deixava veure res més, tot el meu cervell estava abassegat pensant en els mitjans d'assolir aquell desig intens, salvatge, de possessió.

Una mena de feble instint m'advertí, quan me'n vaig anar per a les meves preteses vacances a Taormina, que m'equivocava, que anava mal encaminat; una veu fina com el primer frec de la marinada prou que em deia:

—No et precipitis cap a la teua ruïna —però era un so tan lleuger, tan frèvol, que a penes m'arribava a la consciència.

—I tants anys de vida honesta, no eren res per a tu? —pots dir-me.

Res, esborrats com els dibuixos a la sorra; així que vaig trobar-me a Sicília i vaig contemplar de prop aquells cavalls esplèndids, l'objecte físic de la meua dèria. A més, em trobava en un altre país,

lluny de les mirades dels meus, en un país que, en certa manera, amb aquella aura misteriosa de la màfia, em feia veure mínim, irrellevant, un robatori sense cap mena de violència.

Així i tot, vaig estar encara tres dies en actitud passiva, sense portar a terme el meu propòsit. L'aire era càlid i suau, el mar, d'un blau intens, mirat des de l'antiga acrópoli de Siracusa; la sensació de pau, a primera hora del matí, quan em passejava incansable pels carrers encara frescos, era per a mi tan fonda, que la meua decisió semblava —només semblava— vacil·lar. Vaig prendre'm un altre dia, encara, de lleure, dedicat, aquest sí, a visitar Taormina i enviar la inevitable postal, amb l'Etna nevat al fons, als amics i a la família, com una vana justificació de les vacances —ara totalment sense sentit.

La resta, ja la coneixes, dissortadament, pels diaris. No tinc fusta de delinqüent, sembla. M'hi va empènyer, quasi físicament, la meua dèria per aquells cavalls. Ara n'estic curat, em penso, i he pagat un preu massa alt. La passió s'ha esmorteït, l'obsessió ha volat, foragitada per preocupacions més immediates. Si t'he convençut, si m'ajudes, no te n'hauràs de penedir, t'ho asseguro. Espero amb deler la teua arribada. No em fallaràs, oi?

El teu germà, Valentí.

II

Del Punt Diari

Ha estat detingut a la ciutat de Siracusa (Sicília) el comerciant figuerenc Valentí X. Va ser enxampat per la policia a l'habitació de l'hotel on s'allotjava. La policia havia estat alertada pels vigilants del Museu Arqueològic, que havia visitat tres matins seguits, la qual cosa va fer que es fixessin en ell.

Valentí X., pel que sembla, havia reeixit a amagar-se al migdia, dins el Museu, i a tallar amb gran habilitat el vidre d'una de les vitrines de la famosa sala dedicada a les monedes gregues, no prou protegida.

Quan la policia entrà a la seva habitació, de moment ni se'n va adonar: es trobava agenollat davant de la finestra, amb una lupa a la mà —afirmaren els agents— contemplant absort i extasiat la quadriga d'or, la moneda més bella del món, segons l'opinió de molts experts; a l'altra cara hi ha l'efígie de la nimfa Aretusa, la famosa font siracusana.

La notícia ha causat una gran sorpresa a la capital de l'Alt Empordà, on Valentí X. regenta una petita botiga dedicada exclusivament al col·leccionisme, i ni els seus familiars ni els seus nombrosos amics no s'expliquen el fet.

Dins ANGLADA, M.A. (1991) *La daurada parmèlia i altres contes*. Columna

10. JOCS DE MÀSCARES (MARIA MERCÈ MARÇAL)

A Carme Riera

1

Com si la ciutat hagués volgut afegir-se a una insòlita comparsa, aquell any, per carnestoltes va nevar.

Ella va dir: és la primera vegada que veig com neva. I va afegir davant de la meua cara d'estranyesa: escolta!, si feia disset anys que no nevava a Barcelona. L'última vegada, la meua mare m'estava esperant...

Se'm va acudir, com una fletxa: d'aquí el seu nom. Li ho vaig preguntar.

«Sí, Sí, es veu que estava de dos o tres mesos: feia poc que ho sabia, i la neu la va agafar mentre rumiava quin nom em podia posar. Volia una nena. I, com veus, li va sortir bé.

Jo vaig reblar la seva insinuació, que endevinava tenyida d'una coqueteria lleu: sí, li va sortir més bé del que hagués pogut desitjar mai. Vam riure. Ens embolcallava una electricitat estàtica. Havia deixat de nevar feia una estona. El pati de l'institut enlluernava, però la integritat del blanc havia desaparegut: arreu, petjades i roderes de cotxes i de motos. Com el rastre de la forquilla sobre les tovalles, a *Spellbound*.

Els autobusos havien deixat de funcionar amb regularitat i ella em va demanar, de cop sobte, si podia acompanyar-la amb cotxe a casa. S'hi van afegir dues amigues seves que van baixar pel camí. Durant el trajecte, es va tornar a posar a nevar altra vegada, només una mica, però quan ens vam aturar, a unes quantes travessies de casa seva, la neu es va anar amuntegant, un cop i un altre, al parabrises. Amb intermitència irregular, d'esma, engegàvem les escombretes mecàniques. Parlàvem. Darrere els vidres, per un moment, apareixia el món exterior, que quedava, immediatament esborrat per la voraç opacitat del blanc. Ens colgava. Ens engolia. O ens protegia, com una ostra tancada protegeix la perla que ha començat a segregar entorn d'un granet de sorra anodí, insignificant.

2

Feia ja mesos que havia començat el curs. Però jo recordava amb tota nitidesa com un dia, la segona o tercera setmana d'octubre, ella se m'havia acostat al final de la classe. Només a partir d'aquell dia vaig ser capaç de destriar sense cap mena de dubte les seves faccions i el seu nom enmig del ball màgic de rostres i de noms que cada any calia aprendre a individualitzar, associar i ordenar. Em va comentar alguna cosa sobre l'assignatura —un dubte, un aclariment— i acte seguit em va fitar i em va dir: «No m'agraden les arracades que portes avui». La sorpresa no em va impedir de recórrer al primer estirabot que se'm va acudir per sortir del pas. Les arracades formaven part d'una sèrie que jo qualificava de «divertides». Eren dues petites sabates de taló, una a cada orella, una verda i l'altra blava, amb les soles daurades. De quincalla, baratíssimes. Me n'havia comprat dos parells, un de cada color, per poder-me-les posar combinades, tal com les duia aquell dia en què ella em va dir que no li agradaven. Va semblar que la meua resposta, amb un punt d'acidesa, l'entrebancava. I, de forma precipitada, va sortir de l'aula. Immediatament, sense gairebé tenir-ne consciència, em vaig treure les arracades, les vaig posar al palmell de la mà, i les vaig intentar examinar com si fos algú que no les hagués vist mai abans. En aquell precís moment, ella va tornar a entrar: va balbucejar com a excusa que s'havia deixat alguna cosa. Encara ara sóc incapaç de dir si la va trobar, si aquella cosa existia. Es va poder endur, però, potser com un inesperat trofeu de caça, la meua violenta confusió. El triomf li reia en els ulls i li feia prémer els llavis —massa vermells— quan va desaparèixer passadís enllà.

Poc després vaig saber qui era ella. M'ho va dir en Jordi. Ell i jo a penes ens vàiem, darrerament. Però em va informar que encara sortia amb ella. Jo tenia ben present l'inici d'aquella relació: en Jordi me l'havia explicat fil per randa: ella l'havia abordat amb una franquesa directa, neta. «Se m'ha endut literalment al llit», feia ell, encara incrèdul. El contrast d'aquella eficaç contundència amb les meves tortuoses vacil·lacions habituals en aquella mena de topants em va fer immediatament simpàtica aquella adolescent de qui mai no vaig conèixer el rostre. Mai fins que, ja a principis del curs següent, l'atzar me l'havia assignat com a alumna d'Ètica. De cop em vaig neguitejar i vaig necessitar saber fins a quin punt les confidències d'en Jordi s'havien estès cap a l'altra banda del peculiar triangle. Em vaig indignar: la pràctica de l'espontaneïtat comunicativa —que hi ha qui pren per sinceritat— és perillosa. Me n'adonava massa tard. En Jordi, segons em va dir, li ho havia contat «tot». Què volia dir, per a ell, «tot»? El desassossec creixent va fer que m'estimés més de mantenir l'ambigüïtat d'allò que per a ell enclòïa la paraula. «Tot», per a mi, es podia resumir si fa no fa així: un estrany idil·li de tres mesos, iniciat en els seients d'un autocar, de tornada d'un viatge escolar, i viscut en un continu present vaporós i enriolat. Uns episodis de proximitat física en què cap de les dues parts no havia fet mai el més mínim pas per abordar directament els territoris de més avall de la cintura. Ens rebolcàvem junts, sobre la gespa o sobre el meu llit, totalment vestits o nus de cintura cap amunt —jo li mossegava els pits, ell m'evitava els meus— i ens refregàvem l'un contra l'altre, les pelvis ben estretes, sempre protegides, una de l'altra, per una doble cuirassa de roba texana. Ens acariciàvem lentament, ens llepàvem, ens besàvem. A la boca, al principi, fins que, a partir d'un determinat moment, vaig començar a esquivar-ho sempre que podia. I això va ser poc després que en Jordi comencés a sortir amb ella. Un dia —recordo que érem ell i jo sobre la gespa, al parc de la Ciutadella— em va dir: «Vols que t'ensenyi com besen les noies d'avui dia?». Parlava de les noies d'avui dia, però estic segura que es referia a ella. I acte seguit em va enfonsar una llengua rígida i rasposa fins al fons de tot de la boca. Vaig protestar, li vaig dir i repetir que no m'havia agradat gens, que mai no havia tolerat aquella mena de petons, però ell hi va insistir diverses vegades, en dies successius, com si jo hagués d'aprovar, vulgues no vulgues, una assignatura pendent. Allò va ser, potser, el principi del final: la primera petjada irreversible sobre el blanc de la neu.

3

D'ençà que en Jordi m'havia dit qui era ella, vaig augmentar la reserva amb què havia començat a tractar-la des del dia de les arracades. Em sentia doblement al descobert, intranquil·la per tot allò que no sabia si ella sabia, o en quins termes sabia... A classe li defugia la mirada. Ella continuava esperant-me sovint, al final, i em feia preguntes sobre el tema en curs, però, insegura o prudent davant la meva actitud distanciada, no va tornar a fer cap més al·lusió personal. Fins que, poc abans de Nadal, s'hi va tornar a aventurar. Va dir: En Jordi m'ha comentat que vius amb algú que té una criatura... —mai fins aleshores no havíem esmentat en Jordi—. Vaig restar muda. Ella va continuar: No ho dic per res. Només és per si alguna vegada necessiteu un cangur: jo busco feines d'aquest estil... Efectivament, en aquella època, tot i que ja havia deixat de ser una pràctica tan habitual com ho havia estat anys abans, jo vivia en un pis compartit. Érem dos homes, dues dones i una nena de dos anys. L'escassa imaginació del veïnat

havia teixit a partir de nosaltres la faula convincent de dues parelles, una d'elles amb descendència. Ens divertia no desmentir-ho i enfilàvem còmiques argumentacions filosòfiques sobre la fallàcia de les aparences. I rèiem a cor què vols quan algú s'esforçava a trobar alguna semblança entre la nena, la Mar, i el que, als seus ulls pretesament experimentats, encarnava la figura del progenitor. Quan més endavant la Cèlia se'n va anar del pis amb la criatura, el fet va ser interpretat sense ombra de dubte com una lamentable, però potser previsible, separació matrimonial. Previsible perquè, als amatents espectadors, no els havien passat desapercebudes certes irregularitats que clivellaven l'esquema. En realitat, els quatre membres de la comunitat teníem vides sentimentals dràsticament separades: una breu escomesa física de la Cèlia a en Joan una nit amb més alcohol del compte, no havia tret cap a res. Planava, de fet, una espessa capa de boira sobre els tripijocs amorosos dels dos habitants masculins del pis, que no es va esvaïr del tot per a mi fins al cap de molt temps. La Cèlia m'havia assegurat que en Miquel havia tingut, de sota mà, algun afer no pas tan ortodox com la munió de noies que apareixien un dia i, d'avui per demà, desapareixien sense deixar rastre. Pel que fa en Joan, no en sabíem res, ni ella ni jo. No duia ningú a casa, almenys quan hi érem nosaltres, tenia un tarannà taciturn i silenciós —amb una soterrada vena satírica—. I, tot i que escoltava i especia amb una punta d'humor les dels altres, ell no feia confidències.

Tots quatre sortíem sovint de nit, però cadascú pel seu compte i, normalment, sempre hi havia algú al pis, per vigilar la Mar. No deixava de ser cert, de tota manera, que algun cop podíem haver de necessitar un cangur. Vaig acceptar que ella em donés el número de telèfon, tal com va dir, «per si de cas».

4

El cas es va presentar, però, molt més endavant. Una mica després del dia que jo la vaig acompanyar a casa seva, pels volts de Carnestoltes, a causa de la nevada. Aquell dia que vam estar més de dues hores parlant dins del cotxe mentre el blanc de la neu s'amuntegava al parabrises. I és que, quan ens vam quedar soles, ella va dir: Jo sé per què ens fas llegir aquest llibre. Es referia a una de les lectures que jo havia triat com a eix del curs, encara no l'havia començat, però algú n'hi havia fet cinc cèntims. En no obtenir cap resposta per part meua va prosseguir: En Jordi em va explicar la teua història, vull dir, ja m'entens. Ja sé de què van aquestes coses, no sóc tan innocent, no et pensis... Jo vaig protestar: la tria de la lectura no tenia res a veure amb els meus afers personals. Em semblava una bona obra literària —vaig insistir— que es prestava a extreure'n material de debat per a les classes... i m'afigurava que els podia agradar. Res més. Però vaig adonar-me que es referia al llibre només com un pretext per fer-me saber que sabia... Ella va dir: no sóc tan innocent, no et creguis que no sé de què van aquestes coses... No, per experiència no. Però tinc una amiga que es va enamorar d'una mestra, a vuitè de bàsica... No va passar res, perquè la mestra es va acovardir. Després em va explicar la seva iniciació amorosa. Encara no tenia catorze anys, amb un home adult. Sempre amb homes adults: fins que va aparèixer en Jordi... N'hi havia un, el penúltim, que li doblava l'edat i que encara li trucava, de tant en tant, tot i que ella ja no en volia saber res, però se'n sentia afalagada. Li vaig dir com m'havia impressionat el seu captivament

del primer dia amb en Jordi i em va mirar sense entendre gens la causa de la meva admiració. Volia preguntar-li, però no vaig gosar, si sempre besava enfonsant la llengua rígida fins al fons de la boca.

Li vaig explicar una versió breu de la meva història amb la Laura. La meva pràctica en planyívoles confidències sobre amors desgraciats era dilatada, moltes de les meves amistats femenines s'havien pastat amb llàgrimes solidàries, però aquell dia vaig ser molt austera en els detalls. Em vaig limitar al que em semblava l'esquelet: la seducció i l'abandonament per part d'ella en el punt precís en què havia començat el meu abrondament. L'anul·lació de tota la meva capacitat defensiva, l'efecte bumerang de tot gest destructiu que jo intentés contra la seva imatge en mi. La meva sensació de no entendre, llavors encara, quan ja havien passat més de dos anys del final de la història. I que no m'ho podia treure del cap. Ella va dir: Quant dius que va durar? —Res, poquíssim, dues, tres setmanes... i un any d'esperances estúpides. Hauria pogut posar-ho tot plegat entre parèntesis o emmarcar el breu espai de meravella, com un quadre, i penjar-lo al menjador: una aventura insòlita. I oblidar-me'n. Però m'havia estat impossible. Laura m'havia obert una escletxa per on jo havia entrevist un paisatge... i immediatament l'havia clos i, així, els meus ulls havien descobert una orfenesa que abans ignoraven. Ella va dir: Encara et dura? I després: Però veig que has tornat als orígens. No la vaig entendre. Quins orígens? El reclam dels orígens era en el cos de Laura. —Vull dir als homes... ho deia per en Jordi. De fet —li vaig aclarir— no havia estat capaç des d'aleshores d'embranchar-me amb ningú: ni home ni dona. En Jordi era una altra cosa —vaig somriure amb un punt de malícia—: un àngel: No li vaig confessar que el cos suau, la pell, els moviments d'aquell «àngel» sovint em duïen la memòria dels ulls, del tacte, del cos de Laura. Ella va esclatar a riure: un àngel? No se m'hauria acudir mai. Mira, és una bona idea per al concurs de disfresses! Li ho diré: no sabia com vestir-se. I tu, de què et disfressaràs?

5

La festa de Carnestoltes era dos dies després. Ella no es volia disfressar de cap manera i només es va deixar convèncer quan li vaig proposar de fer-ho juntes. Vam decidir que ens vestiríem a l'institut mateix. Vaig dur de casa robes vaporoses i setinades, barrets, plomes, mascaretes amb lluentons, pintures. Ens vam tancar al lavabo. Ella va dir: això són privilegis de professora... els nostres lavabos no tenen clau. Ni miralls. Però els miralls no m'agraden.

Ens vam canviar de pressa, sense mirar-nos. Quan vam acabar, ella va dir: jo no em sé pintar, ho hauràs de fer tu. Vaig resseguir amb el pintallavis de color de sang la boca entreoberta, però vaig haver de repetir-ho tres cops: el vermell semblava obstinar-se a anar més enllà del contorn dels llavis. El pols em tremolava. Ella em mirava, en silenci, sense un cluc d'ulls. Després, va aclucar-los perquè li passés una barra blava per les parpelles i un llapis de traç negre arran de les pestanyes. Ja està? No. Com que ella no volia posar-se mascareta, se m'havia acudit de dibuixar-li a la cara un trèvol, un cor, un diamant... Un trèvol en una galta i un diamant a l'altra. I el cor, enmig del front. En el front no! —ella va dir. Va dir: en el front no! Però jo no en vaig fer cas, li vaig aixecar el serrell espès que sempre el cobria i va aparèixer, intacta, la blanca nuesa del front, en el moment mateix en què un rubor violent

la tenyia de rosa. Va acalar els ulls i va deixar, dòcilment, que hi pintés un cor vermell, del mateix vermell fosc dels llavis.

Poc després, a principis de març, ella va tornar a dir: No m'agraden els miralls. Ho va dir quan li vaig ensenyar la meva habitació i va veure un enorme mirall antic a la paret, al llarg del llit. La Cèlia i jo sortíem juntes, i en Joan i en Miquel tampoc no es podien quedar amb la Mar. En el darrer moment m'havia recordat d'ella i del seu oferiment. Li vaig dir que anàvem a una festa «de dones»... Que segurament tornàriem tard, però que en tot cas, la podria acompanyar a casa. A la festa vaig veure Laura. Va ser quan jo tornava del guarda-roba i vaig adonar-me que parlava amb la Cèlia. Vaig evitar-la aquell cop i tots els altres que, potser per atzar, la vaig tenir a tocar. Però sabia que hi era. Vaig surar tota la nit en una eufòria falsa, falcada per un excés d'alcohol. I al final, quan vam sortir, vaig vomitar per la finestreta del cotxe.

Vam tornar al pis a la matinada. La Mar plorava en braços d'en Joan. Ella no hi era: se n'havia anat perquè la Mar ja no estava sola i ella l'endemà s'havia de llevar molt d'hora per anar a l'institut, deia en una nota. Vora la signatura, havia dibuixat una copa amb bombolletes i hi havia afegit: Espero que t'ho hakis passat bé a la festa. Havia ratllat «T'ho hakis», i a sobre havia corregit: «Us ho hagueu».

6

L'endemà vaig abordar-la a l'hora d'esbarjo per pagar-li el cangur. No va voler acceptar els diners. Em va dir que ho considerés un favor personal. Que si la Cèlia no hagués tingut cangur, jo tampoc no hauria tingut festa. —Eh que sola no hi hauries anat? I va afegir que li agradava que estigués en deute amb ella: Així, un dia d'aquests, em pots convidar a sopar.

Vam anar a sopar pocs dies després. Recordo que vaig regalar-li alguna cosa —què?, em sembla que era un fermall, o un anell, no em vaig atrevir amb unes arracades... En sortir del restaurant vam passejar amunt i avall de la Rambla molta estona, amb silencis densos que es fonien sovint en comentaris intrascendents. Més tard, al cotxe, de sobte, ella es va girar cap a mi i em va abraçar. Va amagar el cap contra la meva espatlla, com una nena petita. Jo vaig apartar-la una mica, li vaig aixecar el serrell i la vaig besar al front. —De debò ho vols? li vaig dir. Í encara: vull que n'estiguis ben convençuda. Es va enretirar i, sense mirar-la, vaig engegar el cotxe. Davant de casa seva, amb el cotxe altre cop aturat, va tornar a abraçar-me i em va besar als llavis. Va ser un bes suau, càlid i flonjo, irisat. Vaig repetir —Ho vols de debò? Vull que t'ho pensis bé. I llavors, quedarem a casa.

—Ja et vaig avisar que no m'agraden els miralls —va dir tot just entrar a l'habitació. Si vinc gaire, hauràs de despenjar-lo o tapar-lo amb un cobrellit. Li vaig dir que això de cobrir els miralls ho feien a les cases dels difunts. I que, sense mirall, aquella habitació, de tan petita, semblaria un nínxol. Doncs miraré cap a l'altra banda —va concloure, i no va tornar a parlar-ne més. Era una tarda d'abril, just després de la Setmana Santa. Al pis no hi havia ningú. Quan ella se'n va anar s'havia fet fosc. Vaig obrir el llum. Enmig del llençol, vaig veure una taca de sang, com una florida sobtada entre la neu. «Dones!» vaig pensar, «Dones!» i em va venir a la memòria, en un llampec, la visió d'una altra sang,

dos anys endarrere, com el rastre d'un pintallavis vermell fosc, en els dits, en el palmell de la mà de Laura.

Ella va tornar molts cops a aquella habitació que ja fa anys vaig abandonar. Servo poc record de les escenes que el mirall va reflectir, amb ella sempre d'esquena, hostil a la superfície de vidre argentat que ens repetia. Sé que van ser desiguals com cadascun dels grans de sorra que el temps fa escolar rellotge avall. O com cadascuna de les flames que a la nit es trenen a la fosca. Els ulls, el tacte, em serven poca memòria del seu cos. Però em retornen, intactes, els mots. I guardo dues fotografies. Recordo el dia que me les va donar. En una s'hi veu només la cara, amb aquell serrell espès i llarg que li arribava fins als ulls, i la seva boca, que per a mi sempre va ser càlida i molla, àvidament acollidora. Un dia li vaig preguntar si, a en Jordi, encara li enfonsava la llengua rígida fins al fons de la boca. Ella va dir: és que amb els homes has d'anar en pla fort. Això és el que els va. Potser a tu també t'agradaria, si t'ho fes jo... I ho va fer, i no em va agradar, i vam riure, i va desistir, Encara rient va dir: No sé ben bé ni si m'agrada a mi. En el fons és massa difícil saber què és el que t'agrada de debò i què t'agrada perquè als altres els agrada que t'agradi. A la segona fotografia no se li veu la cara. Hi ha només el seu tors, entre les espatlles i el pubis, nu: com una estàtua de mig cos decapitada. Em va dir que la hi havia fet en Jordi. Només se li podia haver ocorregut a un home... —vaig exclamar jo, amb mordacitat. Doncs ha estat idea meva —va replicar. I em va fer adonar que, si m'hi fixava bé, era com una altra cara: No ho veus?, els pits són els ulls, el melic el nas, i aquí baix, una boca barbuda...! És còmic, oi? I va dir encara: vull que te la quedis.

7

Em vaig quedar la fotografia, que guardo juntament amb l'altra i amb les seves cartes esparses, i una rosa vermella esfullada, sense terra ni arrel en el record: n'endevino, per fàcil deducció, la procedència. Recordo, en canvi, per una estranya associació d'idees que aquell Sant Jordi vam discutir sobre un llibre, el llibre que havia donat peu a les nostres confidències el dia, ja llunyà, de la nevada. Ella se l'havia acabat de llegir: la veritat és que no m'ha agradat gens! Vull dir el primer conte: és massa romàntic. Fixa't en tu i jo... I imagina't que tranquéssim... no creus que tot plegat seria molt diferent? No dic que no estigui ben escrit. I m'agrada el títol, això sí, sona molt bé: «Te deix, amor, la mar...» Però el final no m'ha agradat gens. I va repetir encara un altre cop: és massa romàntic. I: si tu i jo tranquéssim.

No va ser aquell dia, però, sinó una mica abans o potser després, quan vaig sentir que alguna cosa molt fràgil s'havia començat a trencar, s'havia esvorallat imperceptiblement, com una copa de cristall que de sobte ens deixa una minúscula ferida, a penes un pensament de sang, al llavi i que ens obliga a vigilar, en endavant, per quin cantó ens l'hem d'acostar a la boca. Havíem sortit i érem en un bar que havia aprofitat l'espai i l'ambient d'una minúscula, estretíssima, casa vella de tres plantes. Sèiem en un canapè de pell marró, a l'últim pis, a l'últim racó, i estàvem soles. Bevíem xampany, brindàvem. En l'eufòria, sem va acudir que algun dia havíem d'anar a ballar. A les meves paraules ella va respondre: dues dones ballant em sembla grotesc. Vaig revoltar-me, vaig discutir-li-ho en va, vaig recórrer a les imatges més falagueres que la desmentien, al cinema..., al tango d'*Il conformista*, amb tots els vidres

convertint-se en mirall a l'entorn de Dominique Sanda i Stefania Sandrelli... Ella va insistir: És grotesc. I no m'agraden els miralls.

Quan vam tornar a casa, vaig fer sense desig els gestos de l'amor. Em desdoblava en dues, la que mirava, la que acariciava. Les seves carícies m'arrencaven una resposta mecànica. En el mirall, a la seva esquena, reverberava una imatge de dos anys abans: amb diferent desencadenant, la mateixa escissió entre tacte i mirada, el desdesig. Fou l'endemà quan havia començat la deserció de Laura, el meu dolor, la desfeta.

8

No vaig dormir en tota la nit. Les hores van anar accentuant la meua rigidesa, i els dies. Ella hi va respondre amb un abrandament creixent i a mesura que ella s'abrandava, jo m'anava glaçant, envidreint. Ella em retreia la fredor, però allò mateix que em retreia l'encenia. Cegava amb ardor qualsevol escletxa per on, en moments desarmats, apuntava el meu desig. Jo intentava, en va, de fer-la conscient dels mecanismes: per fi em semblava entendre'ls. Recordo que, un dia, em vaig submergir a la banyera, amb l'aigua bleint, i, al cap d'una estona tot se'm va fer clar, vaig sentir el plaer amargant de la criatura que descobreix com està feta una joguina per dintre un cop l'ha desmuntat i no sap com tornar a recompondre les peces. Si per endavant puc endevinar el turment de la víctima, sóc incapaç de provocar-lo sense un agut sentiment de culpa que em desencadena turment: prevenir-la, fer-la particip de les meves descobertes, em semblava un antídoto per al sofriment alhora comú i solitari que, ho intuïa, era a l'aguait. Però ella no volia saber res d'anàlisis ni disseccions. No volia, em va dir, que durant la funció ningú li expliqués el truc dels jocs de màgia. Vaig reincidir un i altre cop a voler fer-ho i ella va continuar defensant de mi, amb ungles i dents, el dret a la puresa del dolor.

I van començar a assetjar-la els fantasmes: de primer, es va obsedir amb en Joan. La Cèlia ja havia abandonat el pis amb la nena, en Miquel, després de nombroses pròrrogues, havia vist fracassar un darrer intent d'estalviar-se la mili. Restàvem sols al pis, en Joan i jo. La por d'ella es limitava a repetir i intensificar la mateixa imatge mental, fàcil i fal·laç, dels veïns. Hauria estat banal i còmic si no l'hagués fet sofrir. Un dia li vaig dir que, al capdavant, era jo la qui podia tenir motius per a la gelosia. Ella va exclamar, incrèdula: Ho dius per en Jordi? Però si és quasi com un germà... Un germà una mica incestuós, vaig ironitzar jo. Darrerament, no gaire —va replicar ella—, el que més m'estranya és que no n'estigui ell, de gelós. Em semblaria comprensible. Vaig empescar-me alguna cosa sobre la cànvida petulància masculina en aquesta mena de triangles heterodoxos, només vulnerable davant l'evidència més extrema. Ella va replicar: Però és que en Jordi fins i tot m'ha ofert el seu estudi, per si algun dia hi volem anar a... Va insinuar-ne la possibilitat i m'hi vaig negar en rodó. Em vaig negar també a donar-li cap explicació del meu refús net, no volia que aparentés que era jo qui patollava en aigües estantisses. Ella va semblar una mica decebuda: Sempre ens veiem en territori teu —va dir—. Sí —vaig reconèixer— però busca una altra sortida.

Vam continuar veient-nos a casa meua, a l'habitació del mirall, tot i que, ara, amb el pis mig deshabitat, jo m'havia traslladat a dormir a una altra cambra més espaiosa. Mai no li preguntava res

sobre en Jordi, però a partir de llavors me'n parlava sovint. Volia saber si ella significava més en la meua vida del que ell hi havia significat. Ell li havia assegurat que no, ella que sí, i havien entaulat una estranya competència al respecte. Vaig esforçar-me a formular una resposta: no vaig patir per en Jordi, i pateixo per tu. La història amb ell es va acabar quan vaig intuir la possibilitat de patir. Pateixo i no trenco amb tu.

D'altra banda, en Jordi era festejat, sense presses i amb exquisida parsimònia, per un veí homosexual, amb qui compartia la passió per la fotografia, i ell es deixava involucrar de mica en mica en un flirteig lleuger. Ella va dir: ara, ens dediquem a explicar-nos la vida. Ell em consulta els seus dubtes, jo li explico com et mira en Joan i com, quan me'n vaig d'aquí, em desespero i no dormo, i no menjo. En Jordi diu que m'ho munto molt malament: no entén res de res. Ella no havia de saber mai que, durant el curs següent, en Joan va descobrir la seva autèntica alternativa en la figura d'un jove lector de rus que, com ell, havia anat a parar a la universitat d'Estocolm amb l'objectiu confessat d'aprendre suec. Quan va tornar, ens va honorar per primer cop amb substancioses confidències, sempre especiades per un punt d'humor.

9

Tot just el fantasma d'en Joan s'havia començat a fondre, li va tocar el torn a la Cèlia. D'ençà que vivia en un altre lloc, sovint sortíem juntes de nit. De vegades, ella contemplava, al final d'una tarda compartida a l'habitació del mirall, com jo m'arreglava, em pintava, em pentinava, al seu parer amb massa cura. Reticent, baixava amb mi les escales, m'acompanyava fins al cotxe. Sobtadament, girava cua i se n'anava cap a la parada de l'autobús, sense mirar endarrere. Algun cop jo acabava acompanyant-la a casa i, llavors, feia tard a la cita. Més d'una vegada sortíem totes tres i, llavors, ella es dedicava a descobrir en la Cèlia tots els indicis de la gelosia, de l'animadversió cap a la seva presència. Jo protestava: si la Cèlia t'aprecia, es preocupa per tu. Sempre m'insisteix que vagi en compte a no fer-te mal —vaig riure—, diu que seria com un infanticidi! Vaig mossegar-me la llengua massa tard. El comentari la va ferir allà on més mal li podia fer: No te'm creus, no et creus aquesta història perquè sóc massa jove. M'ho havia dit ja una altra vegada, un dia assolellat de finals de primavera que ens havíem saltat les classes i havíem passat el matí a Sitges. El mar enlluernava i el blancall d'escuma de les ones em va recordar la neu dels inicis: l'enyorava amb violència. l'enyor em va distanciar del present i el present era ella en carn i ossos. Quan tornàvem amb el cotxe em va dir: Tinc la sensació que em veus com si em mirassis a través d'un vidre. Tal com en aquest moment veus el paisatge. No directament, com ara —va abaixar el vidre de la finestra. El vent li va fer voleiar el serrell i li va deixar el front nu. Va reblar: i això només és perquè sóc massa jove.

Inopinadament em va venir a la memòria que, de petita, algú m'havia dit que a les pel·lícules l'actor i l'actriu tenien enmig un vidre quan es besaven, Vaig ironitzar sobre el moralisme de l'època, que, en aquest cas satisfecia un desig meu, profund però il·lusori: mai un petó no havia de ser fingit. Va ser com si li hagués llançat un ham i s'hi va abraonar. També quan ens besàvem hi havia el vidre i quan ens tancàvem a la cambra del mirall. A tota hora. Va dir: potser ets amb mi perquè, com que sóc massa

jove, domines la situació. La meua joventut és una coartada per a la teua por. Càusticament li vaig recordar que ella sempre em retreia els meus excessos analítics i que semblava que volgués estrafer-ne l'estil. Va callar durant tota la resta del viatge. Potser per això, el dia que es va sentir ferida pel comentari de la Cèlia que jo li havia reportat, va esquivar tot intent interpretatiu. Després de dir: no te'm creus perquè sóc massa jove, només va afegir amb fogositat, intensament ruboritzada: però quan jo tingui l'edat que tens ara, tu ja seràs vella.

10

Ella no té encara l'edat que jo tenia aleshores. Però li doblava els anys i ara, per doblar-los-hi, caldria afegir-ne uns quants més al meu feix. Aquell juliol vaig llogar, amb la Cèlia, una caseta a la platja. Ella em va prometre que hi vindria, almenys uns quants dies, però quan, al cap d'un parell de setmanes, la vaig baixar a buscar amb el cotxe em va dir que s'havia repensat. Em va donar una carta i em va dir que era la darrera, la de ruptura. Va dir: hi ha una sola cosa que no et puc perdonar. I és que m'hagis tallat les ales. Durant el curs següent vaig tenir-la altre cop a les meves classes. Parlàvem poc, però en una d'aquestes ocasions em va dir que, amb en Jordi, ho havien deixat córrer. Després va abandonar l'institut i la vaig perdre de vista. Però conservava el seu número de telèfon. I, de tant en tant, en demanava notícies a una amiga seva, que feia un curs menys i que encara estudiava al centre, era una de les poques persones que havien estat al corrent de la nostra relació. Així vaig saber que ja no s'estava a casa de la seva família, que se n'havia anat a viure amb algú. Em va dir un nom, però no em suggeria res. Després em va aclarir que es tractava ja d'una història vella, i vaig endevinar que es referia a l'home amb qui ella sortia abans de conèixer en Jordi i que durant molt de temps encara li telefonava. Potser no havia deixat de trucar-li mai.

11

Fa unes setmanes va nevar, però encara falta molt per Carnestoltes. Recordo que mentre mirava, a través del vidre, la neu que anava fent gruix a la terrassa, amb la ciutat, al fons, submergida en una precoç escenografia fantasmal, vaig pensar en ella. I vaig cedir a l'impuls de trucar-li. Vaig marcar el número de la seva família i, allí em van confirmar que ella ja feia temps que no hi vivia. No vaig gosar demanar que em donessin el número actual. Després, em va venir a l'esment que l'havia de tenir, que la seva amiga me l'havia donat, feia anys, quan em va informar de la nova situació. El vaig trobar i vaig marcar altre cop.

Va contestar una veu d'home. Vaig demanar per ella. De part de qui?, va fer ell. Vaig dir el meu nom i vaig sentir com l'home el repetia. Molt al fons, el plor d'una criatura. I l'eco llunyà de la veu d'ella que preguntava: Júlia què més? Ella va dir: Júlia què més?, va dir trencament, va dir m'has tallat les ales, va dir massa jove, va dir besa'm, va dir seràs vella, va dir grotesc, va dir nevada, va dir recordaràs, va dir llavis, va dir vidre, va dir llibre, va dir massa romàntic, va dir penyora. Va dir és difícil saber què t'agrada, va dir pinta'm, va dir sang, va dir vi, va dir disfressa, va dir no m'agraden els miralls.

Servo poca memòria del seu cos. Però em resten els mots, incorruptes com cossos enterrats en la neu.

11. ZOE HI ÉS (IMMA MONSÓ)

- Zoe, hi ets?
- Hi sóc, hi sóc -diu la Zoe a l'auricular, un cop s'ha tret de la boca el llençol que estava plegant quan ha agafat el telèfon i pot finalment parlar.
- Només serà un segon -diu la Gilda.

Seu al sofà sense deixar encara el llençol. Sap que no serà un segon, però algun component masoquista la fa rendir-se amb un cert plaer a les intempestives trucades de la Gilda. I això que de cada cinc vegades que la tru ca, una es produeix una catàstrofe, una cassola o una paella que es crema mentre parla, posem per cas, però si els nens són a casa, poden ser coses molt pitjors: entre cots encastats dins del vídeo, aixetes desenroscades i una àmplia gamma de petits incendis provocats pel Joel.

- ¿Estàs sola? -diu la Gilda.
- Sí, bé... els petits arribaran aviat i encara he de fer el sopar, i el Joel està de colònies a...
- Una idea excel·lent, que se n'hagi anat a fregir monitors.

El comentari molesta la Zoe. És cert que, de totes les catàstrofes que provoquen els nens, les del Joel són les més previsibles. Especialista en fregits, arrebossa i fregir tota mena d'objectes amb una afició que, francament, la Zoe no pot evitar trobar un punt artística. El seu home, la minyona, els mestres i també la Gilda diuen que és piro- mania i prou, però ella es nega a reduir-ho tot un trastorn tipificat. Ella vol creure que és l'indici d'una fur vocació creativa, i pensa en aquell artista que tot ho embolica (Christo, es diu?), que a París va embolicar el Pont Neuf, que a Berlín va embolicar el Reichstag, i s'imagina el seu fill arrebossant i fregint coses importants, potser part del patrimoni de la humanitat, i és que les vel·leïtats artístiques legitimen qualsevol mania, i a ella li sembla que la mania del seu fill té un fons visionari, singular, per l'exhaustivitat i la gràcia amb que ho arrebossa tot. Abans d'ahir va fregir l'últim rebut de la hipoteca i de seguida es va encendre la paella, però l'endemà va fregir la Visa (li agrada fregir coses que pensa que tenen per pares un valor especial, i això també li sembla a la Zoe un bon senyal), i el cas és que la va fregir molt bé, amo una bona capa de farina, sense cremar-la pràctica gens. Això li recorda, però, que té unes quantes paelles inutilitzades i decideix fer el pollastre al forn. S'aixeca i diu:

- Si em deixes, vaig a engegar el forn i torno de seguida.
- No!

La Zoe torna a seure, com si un ressort invisible la xuclés altre cop cap al sofà.

- No-diu la veu de la Gilda, ara més suau-. Es que només serà un segon, que no vull destorbar.

La Zoe posa amb compte el llençol humit al seu costat i diu:

- Dignes.
- De fet et truco - diu la Gilda- perquè em busquis al diccionari la paraula «original». Només serà un segon.

Ho fa sovint, la Gilda. Demana la recerca i sobretot la interpretació de la Zoe, és a dir, una interpretació «actual». La Gilda ha fet vuitanta-dos anys en plena forma, però és conscient que les paraules de vegades canvien de significat sense que el diccionari l'adverteixi de la modificació. Per això reclama la col·laboració de la Zoe. Li agrada tenir amigues joves, fuig de l'homogeneïtat de les llars de jubilats i de les excursions de iaïos, i viu en un aparthotel al centre de la ciutat.

- Ja ho saps, què vol dir «original»-diu la Zoe, desconcertada.

Pensa que la Gilda no té ni idea de la distribució del temps d'una mare jove. No ha tingut mai fills ni obligacions de cap mena, només un parell de nòvios, i sempre ha estat mestressa del seu temps, un estat que la Zoe no ha arribat mai a conèixer ni de broma. Només va conèixer una situació semblant durant els anys que va ser estudiant, quan va arribar del seu país i es va instal·lar a Barcelona i la Gilda, així la va conèixer, li feia classes de conversa en les quals, per cert, només parlava ella. Després, la Zoe es va casar i va tenir tres fills. Ara, al matí treballa a les oficines del jutjat i les tardes les dedica a la casa.

- Un moment, Gilda, que m'estic mullant amb el llençol... Ja està. És que estava traient llençols de la rentadora.
- Una altra vegada? L'últim cop també estaves traient llençols de la rentadora.
- Gilda, a tu sempre t'ho han fet tot. No tens ni idea de la feina que suposa una casa: és una feina repetitiva. Feina de manteniment, se'n diu.
- M'horroritza la idea d'esforçar-me molt per quedar-me com estic.
- I quina és l'alternativa?
- Si fos de tu esperaria fins que les condicions empitjorin prou per poder-les millorar: pensar per millorar, si. Però pensar perquè tot es quedi igual deu ser espantós. Pensa-t'ho, nena. Això donaria un sentit a la teva vida, que ara sembla que torna a estar de moda fer veure que la feina de la casa dignifica quan, de fet, només atonta.
- Dona, doncs què vols... A mi no em desagrada, vaig fent i, si em manté ocupada cada segon del dia. vaig a l'hora, és una feina que em relaxa. A més. Em manté ocupada cada segon del dia.
- ¿Ocupada? Què vol dir, ocupada? Parles com si fossis un vàter.
- Gilda, no vull discutir més això amb tu. M'agrada saber que tinc el temps totalment ple i a em queda altre remei, i fes el favor de no intentar desviar-me del recte camí, a l'edat que tens sembla mentida.

Pensa que potser això que li agraden les trucades de la Gilda: són com un mal inexorable però en certa manera saludable, per la manera com l'obliguen a interrompre el curs del frenesí domèstic. I també per la seva qualitat d'intempestives, no en el sentit d'esdeveniment no previst (d'aquests els nens ja li'n proporcionen un grapat), sinó en el sentit etimològic d'intempestiu, fora del temps. Perquè qualsevol cosa que no estigui relacionada estrictament o amb la seva feina o amb la seva família es per força una cosa fora del seu temps. L'aparatosa inutilitat de les trucades de la Gilda, que a un altre el posarien nerviós, constitueixen l'únic al·licient realment original de la seva vida. Original, ha dit? I per què coi vol la Gilda que li busqui una paraula tan corrent?

- Perquè he tornat a perdre les ulleres -diu la Gilda, que mai no contesta la pregunta que li has fet, sinó una de semblant- Ara, si et sembla tan estrany et poso en antecedents i llavors ho entendràs. Es només un minutet de res.

La Zoe considera la idea d'anar a engegar el forn: Busca el telèfon sense fil amb la mirada però es recorda que va ser arrebossat i, tot i que no va arribar a ser fregit, després de netejar-lo no va tornar a funcionar. Fa un nou intent:

- Si em deixes un momentet aniré a engegar el...
- Vaig anar a veure el neuròleg de la Sisí.
- La Sisí? -diu la Zoe, buscant de nou una posició còmoda.
- Sí, la Sisí. Te'n vaig parlar, de la Sisí, és la doneta que vaig conèixer a la immobiliària quan la volien estafar.
- Sí... la que em vas dir que havia perdut el cap, oi?
- En efecte. Però saps què ha fet? Dilluns es va anar a ingressar. Es va ingressar ella mateixa quan va notar que no hi tocava. T'imagines quina lucidesa?
- Sí... Sí, no és habitual, tanta lucidesa...
- I això que no s'hi veu gota, pobra dona: o sigui, ni hi toca, ni s'hi veu, perquè a la nostra edat quan no tens un all tens una ceba, i això que ella és una criatura al meu costat, que té tres anys menys que jo, em sembla que encara no els ha fet, els vuitanta.
- No ho sé, no la conec...
- És com si la coneguessis. A més, viu en un pis al costat del vostre...
- Veus? Això no m'ho havies dit, em penso.
- Sí, dona. Potser t'ho vaig dir aquell dia que el pesadet del teu fill petit es volia tirar pel balcó i em vas penjar el telèfon sense més ni més.
- També pot ser. Sí, em sona...
- Sí, dona. La vaig conèixer a la immobiliària or havia entrat a queixar-me de la desaparició d'un sabater que estava en aquell local: entro i em trobo amb un indi vidu amb cara de gripau i amb una noia amb veu de granota que em diu que allò és una immobiliària acabada d'estrenar. Ja em va fer ràbia, quedar-me sense sabater i trobar-me amb aquell parell, i al damunt de la ràbia que tenia em trobo que estan intentant col·locar un pis a una pobra dona que no s'hi veu. Te'n recordes?
- No ben bé... Potser sí que m'ho vas començar a explicar aquell dia que...
- Doncs jo molt enrabiada li dic a la pobra dona: t'acompanyo, perquè tu i jo som més o menys de la mateixa edat. L'acompanyo a veure el pis, que jo ja sospitava que era una calamitat, i en efecte era un entresol fosc i estret que no s'hi podia viure, quan pel mateix preu jo li vaig trobar de seguida un pis preciós, a prop del vostre. Zoe! Hi ets?
- Hi sóc. Hi sóc.

- Els molt batracis li volien encasquetar aquell cau sense calefacció, que a més a més donava a un pati fosc. Jo els vaig dir: «Vostès es pensen que aquí s'hi pot viu- re?». Vaja, jo hi visc i de la tristor que m'agafa em tiro per la finestra, perquè a més tampoc no tenia ascensor.
- Dona, no crec que l'ascensor sigui un impediment per...
- Bé, sigui com sigui, aquell mateix dia vaig acompanya-la a veure un pis de la mateixa immobiliària, que mi ja m'havia semblat que devia ser maco. I sí, només d'entrar ella ja s'hi va trobar bé, però va voler saber la meva opinió. Jo la vaig animar de seguida, li vaig dir: «Noia, no saps l'enveja que em fas! Tindràs una vista fenomenal, fins i tot es veu el mar!»
- ¿No m'has dit que no s'hi veu?
- Doncs per això mateix l'hi vaig dir, si no, ¿com dimoni podia saber que es veia el mar? No deus pas esperar que li diguin els de la immobiliària, que en veure-la cega la volien estafar amb les vistes.
- No, és clar. -diu la Zoe, mentre calcula que si no encén el forn soparan a tres quarts de quinze.
- El cas és que amb vistes o sense vistes s'ha trastocat de mala manera i l'altre dia vaig estar pensant com ho podríem fer per convèncer-la que s'ingressés uns dies, i ja ho veus, ella mateixa tota sola ho ha decidit.
- Ja.
- Fixa't si té coneixement!
- Si -la Zoe busca el paquet de tabac amb la mirada i se l'apropa.
- Doncs vaig pensar: «L'he d'anar a veure de seguida, pobreta». I dilluns vaig parlar amb el seu neuròleg, Zoe? Em sents, Zoe?

La Zoe havia anat a buscar l'encenedor. Va tornar a seure.

- Hi sóc, hi sóc.
- Doncs et deia que vaig a l'hospital i em diuen que no puc passar perquè no sóc parenta ni res. Vaig haver de muntar-ne una de grossa per veure-la, perquè a més volien saber qui volia veure i, la veritat, jo no recordava el cognom de la Sisí perquè no el sé, ni tan sols sé el nom, perquè Sisí deu ser un diminutiu, però ho vaig aconseguir, i després vaig haver de tornar a insistir per poder parlar amb el cap de neurologia. L'Emília, que és una veïna a que té, ja me n'havia parlat, d'aquest home. Es veu que és famós, fa poc va sortir al suplement d'un diari que explicava la sacrificada jornada d'un cap de neurologia i tal, que es veu que els pobres no tenen temps ni de respirar, i per això el vaig reconèixer a la cafeteria i el vaig enganxar i vaig aconseguir que em dediqués... mai no diries quanta estona!
- M'ho imagino.
- I en fi, li vaig dir que volia parlar de la Sisí. «Encantat, senyora Gilda, em va dir, *amabilíssim*, per cert. I bé, jo li exposo tota la situació de la Sisí i ell es queda parat. «Què em diu, ara?», anava repetint. Imagina't, Zoe, si no arriba a ser per mi, ningú no li havia explicat res i ni s'havia

fixat que era mig cega... És que els metges són de por, si no els dius les coses no et pregunten res.

- Sí, en fi... No poden estar per tot.
- ¿Per tot? Però si salta a la vista que la Sisí és cega, jo me'n vaig adonar només entrar a la immobiliària, això que no se li nota gens perquè no porta ni gos ni bastó ni ulleres i els ulls els té ben normals... Zoe?
- Hi sóc, hi sóc -diu, traient un cigarret i encenent-lo.
- Si no arriba a ser per la meua intervenció, la cosa no sé pas com hauria acabat. Perquè jo mateixa havia vist la pobreta Sisí en una habitació, abandonada, amb uns medicaments que no eren els que li corresponien. No havies deixat de fumar?
- En realitat començaré...
- Ell...
- Demà. ¿I per què dius que tenia la medicació equivocada?
- Ell mateix em va dir més tard que l'hi havia canviat, a medicació. Justament després de parlar amb mi, però ho havia pronosticat. A més, no m'estranyaria que ho hagués fet expressament perquè la Sisí, segons em va explicar ell mateix, no es va mostrar gens considerada quan el va veure.
- No has dit que només veu ombres?
- Doncs ja ho veus, ni l'ombra no li devia agradar. Jo per disculpar-la li vaig dir: «La Sisí no en té res, de desconsiderada. Estic segura que si li va engegar la tassa de til·la a la cara és perquè en veure'l tan jove i tan guapo volia cridar-li una mica l'atenció». I t'ho ben dic, que ho trobo estrany, perquè la Sisí no en té res, d'agressiva, tret que es trobi davant l'ombra d'un carallot. Ell no deia res, però jo li llegia el pensament i en un moment donat vaig haver de parar-li els peus: «Vostè pot ser molt instruït, però això no garanteix que sàpiga tractar els pacients. Vostè és especialista dels nervis, i un especialista dels nervis, igual que un àrbitre, ha d'estar preparat perquè li tirin coses, o no?». Continuava en silenci, i de tant en tant estirava el coll. Jo ja no aconseguia llegir-li el pensament, em passa, amb la gent molt guapa, que em costa més llegir-los el pensament, i això em va anar sulfurant. Li vaig dir: «Vostè pot ser molt guapo, però això només serveix per passar models», per veure si deia alguna cosa, però res, i em vaig anar exaltant tota sola, perquè un metge que no diu res quan et té al davant és una cosa que em treu de polleguera. Així és que em vaig aixecar disposada a marxar i abans d'obrir la porta li vaig dir: «Li agraeixo el temps que m'ha dedicat. M'havien dit que vostè era un home intel·ligent però poc pacient. Jo, en canvi, l'he trobat prou pacient. Pacient, però una mica ruc». Això últim ho vaig llegir no sé on i estava esperant l'ocasió per etzibar-ho a algú.
- I no se't va empipar?
- De cap manera. Al contrari. Em va fer tornar seure i va començar a mostrar-se més atent, i saps que en va dir? Em va fer un somriure *molt especial*, i em va dir: «Vostè és una gran psicòloga,

- sí senyor, i crec que té tota la raó». Què et sembla, ¿eh? Al capdavant no vaig dir res més que la veritat, perquè jo ja feia dos mesos que ho veia venir, això de la pobra Sisí. ¿Zoe?
- Sí, doncs que bé, ¿no? -diu la Zoe i, mirant el rellotge per calcular el temps límit per anar a engegar el forn, diu:- Si em deixes un moment vaig a engegar...
 - I llavors li vaig fer saber els antecedents, perquè fixa't com són les coses, el doctor no sabia res, ni si la Sisí tenia família, ni d'on venia, ni res. I jo li vaig dir: «La cosa més semblant que té a una família és una veïna que es diu Emília. Però no es coneixen gaire perquè la Sisi fa poc que hi viu, al pis nou. Té una pensió d'invalidesa, perquè li falten unes costelles, tres em sembla», i, agafa't fort: no sabia res de les costelles! Tanta carrera in tan sols havia endevinat això de les costelles.
 - ¿Costelles?
 - Sííí, t'ho he explicat cent vegades. Li falten tres coselles, però això és de tota la vida, no d'ara. El seu pare, que era un dèspota, quan va veure l'oportunitat de viure d'això de les costelles va aconseguir que li passessin una pensió d'incapacitat i se la va quedar ell tota la vida, a ella no li'n va donar ni un ral. Un horror, vaja. Però ara podria bé, té la pensió per a ella i, a la nostra edat, tres coselles més o menys no tenen cap mena d'importància. Sobretot si ho compares amb perdre la vista o el cap.
 - Tot això t'ho va explicar ella? Em vas dir que era tan poc xerraire... i no l'has vist més que...
 - Tres vegades. Però de les quatre coses que m'ha explicat ho he anat deduint tot. A més, a mi em té molta confiança. Ja l'hi va dir ella mateixa al doctor: Jo només confio en la senyora Gilda, que em va trobar un pis amb unes vistes fenomenals», això es veu que li va dir. Fixa't, pobreta, si té bon cor. Però, en fi, l'important és que el doctor estava cada cop més simpàtic amb mi, i va anar prenent nota de tot el que li explicava. ¿Em sents, Zoe?
 - Hí-diu la Zoe.
 - I al final, ¿saps què em va dir, Zoe? No t'ho creuràs! Zoe?
 - Sí... Un moment, Gilda, que vaig a engegar el forn. -La Zoe s'escapa deixant l'auricular sobre el sofà. Quan torna, l'agafa i constata que, com si sortís d'un aparell que hagués aturat amb la tecla de pausa, el discurs es troba exactament al mateix punt:
 - Em va dir, molt solemne: Senyora Gilda, vol col·laborar amb mi?
 - Què dius, ara!
 - Sí. I jo li vaig dir: «Home, és veritat que sempre hi veuen més quatre ulls que dos, però no voldria ficar-me en embolics, perquè jo, aquesta bona dona, gairebé no la conec. De fet, no la conec pràcticament gens».
 - I què et va dir?
 - Em va dir: «És igual. No cal que la conegui. El compta és que vostè és una persona *tan llesta*, que entre tots dos farem que a la bona dona el cap li *torni a puesto*», I és clar, li vaig haver de dir: «Miri, jo sóc una persona molt activa, però passo dels vuitanta i, la veritat, penso que en

aquest cas tot el que havia de fer ja bo fet». És que si no vas amb compte la gent t'explota a la més mínima oportunitat. No et passa, a tu, que t'exploten?

- Sí.
- I l'hi vaig dir: «A veure. Posem els punts sobre les is: no en sóc parenta, ni amiga, ni tan sols veïna com l'Emília. La vaig conèixer fa dos mesos i l'he vist tres vegades en tota la meua vida. La vaig conèixer en una immobiliària» (i llavors li vaig explicar tot allò dels gripaus i les granotes). Al final em va dir que de totes maneres em tindran al corrent dels progressos. I jo vaig dir, d'acord, però a mi no m'emboliqui més perquè jo ja he complert. No trobes, Zoe, que ja he complert?
- Sí, has fet més del que calia.
- Jo crec que sí. Però m'agrada molt que ho pensis tu, perquè la gent jove carbureu més bé. Em rejoveneix que pensis que he fet el que calia! És més, l'altre dia l'Emília, la veïna de la Sisí, em va dir que havia parlat amb ella que continuava molt agraïda, perquè d'ençà que jo havia parlat amb el metge la tractava més bé. I és el que jo li vaig dir a l'Emília: «Ara, us n'ocupeu els veïns, que alguna cosa viu al seu costat». I saps que em va dir, l'Emília?, «Doncs no sé pas si tornaré a veure-la, perquè fa tanta pena que no ho resisteixo». ¿Què te'n sembla, si no és tenir barra? No m'estranya que ella vagi dient a tu hom que només confia en mi. «Vostè és la meua marededéu", em va dir un dia. Fixa't si en té, de coneixement.
- Sí.
- Però et trucava perquè em busquis al diccionari la paraula «original»
- Sí, d'acord, tinc el diccionari aquí. Original: «Que es produeix per primera vegada, no copiat, no imitat.» Et serveix?
- Vols dir com un fenomen màgic?
- No, no. Res de màgic.
- Què més diu?
- «Nou, personal, que no s'assembla a ningú».
- ¿I què més?
- «Objecte retratat respecte del retrat».
- No, això no.
- «Excèntric».
- Ah, això potser... i què vol dir, exactament, excèntric?
- Mmmm... Allunyat del centre.
- ¿Pot ser el contrari d'«egocèntric»?
- Oh, no. Les dues coses són perfectament compatibles -somriu la Zoe. ¿Em diràs a què treu cap, d'una vegada?
- Bé. Resulta que l'Emília ha resultat ser amiga d'una infermera de planta, i es veu que el neuròleg li va dir a la infermera, quan vaig marxar: «M'ha vingut a veure una senyora molt original que

m'ha deixat perplex». I després li va dir no sé què que jo li havia recordat tant la seva mare, que idolatrava, i que pensa que avui dia ja no n'hi ha, de dones tan originals, que totes són com descafeïnades i *light* i que s'ha trencat el motllo. Per això es veu que el vaig deixar perplex. A propòsit, ¿em busques «perplex»?

- Ja ho saps què vol dir, dona. Estranyat o una cosa així.
- No, però jo vull la definició.

La Zoe busca al diccionari:

- «Dubtós, irresolut, que no sap quin partit prendre
- Ah, aquí volia arribar, ho veus?
- Ho veus, què? Escolta, Gilda, les paraules s'utilitzen independentment del seu significat exacte, i els significats van canviant, i perplex no té més importància, en aquest cas l'únic que vol dir és que es va quedar estranyat, és a dir sorprès, probablement gratament sorprès, això és el més segur, gratament sorprès.

La pudor de cremat li ha arribat de sobte. Deixa el diccionari a terra i surt disparada cap a la cuina.

- T'ho vaig dir -prosegueix la Gilda a l'auricular sense interlocutor-, que aquests joves no en tenen ni idea. Ara, aquesta paraula m'ha donat *la clau de tot*. «Irresolut, que no sap què triar...», ¿te n'adones? I la pobra Sisí en mans d'un irresolut que no sap quin pito tocar... Ja es va equivocar en la primera medicació, i ara vés a saber. Molt guapo, això sí, però d'això la pobra Sisí no n'ha de fer res. En fi, potser sí que hauré d'acabar la feina que vaig començar... Encara que a mi, aquests maldecaps, no em convenen gens. Es que no pots estar mai tranquil, i això que a mi no m'agrada posar-me en embolics. ¿Zoe? Hi ets? ¿Que no hi ets?
- Hi sóc, hi sóc -diu la Zoe, mentre deixa a terra el petit extintor.

Ha obert el forn per comprovar què passava. A dintre hi havia el vestit de la Barbie-festa de prometatge. O almenys és el que li ha semblat per les tiretes de tul verd poma brillant que han quedat a mig calcinar. I sense arrebossar. Això la preocupa. La decep una mica que el Joel, perquè és segur que és ell l'autor de la bretolada, hagi abandonat els arrebossats a la paella per la cocció al forn, s'imaginava una perseverança més prometedora. Pensa en la possibilitat que tots tinguin raó i l'afició del seu fill sigui una piromania sense cap transcendència que la dignifiqui, i això la posa de mal humor.

- ¿Zoe? Ets aquí?
- Hi sóc, hi sóc. Però ara hauré de penjar, Gilda. Dignes.
- Deia que no pots estar mai tranquil.
- No.
- I ara penjo per si de cas em truquen de l'hospital. També és empipador que no es pugui estar mai tranquil. Vull dir que hi ha gent que sembla que sempre viu en una bassa d'oli, i jo que me n'alegro, però, Zoe estima da, vols dir que et va bé deixar que els anys se t'escapin a tota velocitat sense que et passi mai res?

S'ho pensa i s'adona que, si pogués explicar a la Gil da el que li passa, posar per escrit el que li passa, o tan sols explicar davant el mirall el que li passa, li passaria, en efecte, alguna cosa. Fa un intent:

- Ara mateix, sense anar més lluny, me'n passa una de ben grossa: tinc la porta del forn totalment negra. Negra -diu, i li vénen ganes de plorar. De manera que...
- Zoe, Zoe... Et preocupes massa per la decoració, acabaràs malament: les qüestions decoratives no poden donar sentit a la vida d'una dona, a la d'un home no et diré pas que no, però a la d'una dona...!

La Zoe decideix, ni que sigui una a obligar-la a passi de debò. Te escoltar per tal que el que li passa dubtes, perquè ¿quina importància té haver de canviar el forn si ho compara amb la missió de posar un cap a puesto? Però finalment es decideix:

- Passa que quan he engegat el forn...
- Ui!
- Què? -diu la Zoe, sobresaltada.
- Es el Tomi, que em truca pel mòbil.
- ¿El Tomi?
- Sí, dona, el Tomàs Costa, el neuròleg de la Sisí.
- Si no sé com es diu, aquest home -diu la Zoe de mal humor-, ni el conec de res.
- És com si el coneguessis, ¿què et penses que en sé, jo? Jo només hi he parlat un sol cop, ja t'ho he explicat. Apa, penjo -diu la Gilda.

I ha penjat.

Dins MONSÓ, I. *Millor que m'ho expliquis*. La Magrana, 2003

12. EL DIA DE LA DONA (EMPAR MOLINER)

Desolades, les sis dones que formen la junta directiva de l'associació Euterpe es miren la persona que entra per la porta de la casa de cultura, i que, amb tota certesa, ve a recollir un dels premis Dona. La persona no és una dona.

—Enriqueta Borrull? —pregunta la persona—. Sóc en Miquel, d'Actua contra la Fam.

Porta texans i una samarreta amb el dibuix d'una ovella negra enmig de tot d'ovelles blanques.

Gasta ulleres de muntura blava, patilles llargues i bigotet prim amb mosca.

—Però, què vol dir això? —fa una euterpe de cabells vermells—. On és la dona que havia de venir?

—Quina dona? —pregunta ell. Deixa a terra la pantalla de diapositives que carregava a l'espatlla i es treu la motxilla, on porta el projector. S'eixuga la suor de la closca amb un clínex i passa les dents per la mosca. Aleshores, prova de justificar-se: una representant de les dones Euterpe va trucar a la seva oenagé i els va anunciar que els havien concedit la Dona de Plata per les feines de cooperació

que fan a Guinea. Però no els va advertir que la persona que recollís el premi havia de ser dona. L'euterpe dels cabells vermells mou el cap, escandalitzada:

—Home, perquè estava implícit!

Una altra euterpe se'ls acosta. Aquesta va vestida amb un uniforme de vigilant de seguretat, com si hagués vingut directament de la feina. Té uns quaranta-cinc anys, és corpulenta i duu els cabells molt curts i decolorats, però l'arrel se li endevina fosca:

—En una xerrada amb motiu del Dia de la Dona és evident que hi han de participar dones, i que un premi contra el sexisme és per les dones. —Es recol·loca la sivella del cinturó—. Si també ens preneu això...

Ell repeteix les excuses. Si els haguessin avisat, no haurien tingut cap inconvenient, al contrari, d'enviar una dona en lloc seu, perquè ell no es un gestor, és només un cooperant, ho vol deixar ben clar, això, ell no vol protagonisme, ell ve per Guinea i no li interessin els guardons o el reconeixement. Però calla i es passa un altre cop les dents per la mosca, perquè les dones Euterpe tornen a fer exclamacions de contrarietat. La persona que ara entra per la porta de la casa de cultura llueix un mocador palestí al coll, pantalons bombatxos amb l'entreuix molt baix, com si fossin àrabs, i avarques a retaló. Té els cabells rossos i llargs. No és una dona, tampoc.

—Marc Fluvià —es presenta—. Vinc en representació de Labor per la Dona.

—Sóc l'Enriqueta Borrull... —murmura una euterpe menuda, amb ulleres rodones i cabells curts, de color gris. Però enretira la galta quan ell va per fer-li un petó. En lloc d'això, li allarga la mà.

—Quant sexisme queda al món, encara... —es queixa la vigilant de seguretat, com si parlés per ella—. Ens esteu anul·lant.

—Havíem de ser dones —li explica el cooperant de la mosca.

La tercera persona que creua el llindar transporta el projector de diapositives i la pantalla en un carro d'anar a comprar. És prima i molt pigada, i no es depila el borriçol del bigoti. Aquesta sí. Aquesta és una dona.

—Sóc la Magda Carmona, de Dones Periodistes per la Igualtat —saluda.

Les euterpe li fan petons, agraïdes.

—Si hagués sabut que ja hi havia un projector, no hauria portat el meu —es queixa.

—Si vols el compartim —fa el cooperant de la mosca, de seguida.

L'altre, mentrestant, observa els murals que decoren la sala d'actes, tan concentrat com si estigués corregint-ne les faltes d'ortografia. De tant en tant, mou el cap en senyal d'aprovació.

—Potser sí —accepta la cooperant dona—. És una mica ridícul muntar dos projectors.

Ho ha dit amb un to sec i el cooperant de la mosca fa servir el mateix to per donar-li la raó:

—Per això, per això t'ho deia. Perquè és ridícul.

—D'on són les teves diapos?

—De Guinea, i les teves?

—De l'Afganistan.

Quaranta minuts després de l'hora prevista —a la sala hi ha dinou espectadors—, arriba l'alcalde. Tota atabalada saluda els guardonats i s'asseu a la taula, al costat d'una euterpe. Dona la benvinguda al públic en nom de l'equip de govern. Es treu l'anell, de plàstic verd, del dit polze i el deixa al damunt del portafolis, es destria els flocs oxigenats del serrell, com si s'hi estigués posant gomina, s'encara el micròfon a la boca, pregunta si se la sent bé i anuncia que explicarà, breument, la filosofia dels premis.

Fa una mica d'història, recorda a tothom que les mares i les àvies del grup de dones Euterpe, totes habitants del poble, van ser unes feministes *avant la lettre* —fa una pausa, després de dir-ho—, i remarca que està especialment contenta de poder comptar amb la presència de la Manoli, l'euterpe de la seva esquerra, que s'ha reintegrat recentment a la societat. L'euterpe Manoli s'eixuga els ulls lleganyosos amb la samarreta; una samarreta negra, sense mànigues, i amb el dibuix d'un llamp de color groc. Fa un glopet d'una llauna de cervesa, la deixa al damunt dels papers de l'alcalde i es posa a llegir un text escrit en primera persona, com si la que parlés fos la musa Euterpe. Però se li escapa aire per una de les dents incisives, corcada i l'alcalde, sense adonar-se'n, es fa enrere. L'Enriqueta Borrull, asseguda entre el públic, va fent copets de cap per animar-la cada vegada que s'entrebanca.

—Estic orgullosa de proclamar-ho —recita per acabar—. Jo no he començat cap guerra. Jo no dicto sentències de mort. Jo no practico la violència de gènere. Sóc mestressa de casa, sóc professional, sóc lesbiana, sóc jubilada, sóc extoxicòmana, sóc seropositiva, sóc afganesa, sóc guineana. Sóc..., dona!

Tres espectadores ja fan esforços per no tancar els ulls, i n'hi ha dues que s'aixequen dissimuladament i se'n van. Les altres enraonen entre elles.

—Una mica de silenci... —reclama l'alcalde. I tot seguit presenta el convidat ros, que recollirà el Dona d'Or.

—Sí, hola —saluda ell. I s'agafa els cabells amb una goma. A l'instant, s'acaben els murmuris.

—Guapo! —li crida una punk adolescent, asseguda al damunt d'un pupitre. L'alcalde, enriolada, deixa anar una rialleta.

Ell abaixa els ulls amb modèstia i aclareix que no és cooperant, sinó gestor. Que, a les oenagés, també hi ha d'haver gent que treballi des d'aquí administrant els recursos. I que això és una feina important, però menys lluïda que anar a cooperar. (Quan ho senten, els altres dos cooperants mouen el cap escandalitzats). Per això, ell no ha portat diapositives, sinó dades. Dades avorrides. Però dades necessàries.

Les espectadores se'l miren encantades. I durant els vint minuts que triga a explicar quantes dones acaparen les portades dels diaris i quants homes protagonitzen anuncis de sabó de rentar la roba, no obren la boca: passen els ulls per les seves polseres d'escalador, el penjoll amb la mitja lluna platejada i els cabells llargs i llisos. Li repassen els llavis gruixuts, clivellats, les genives fosques, de color de calamar, i les dents petites, com si fossin de llet. Li observen el moviment de la nou del coll quan empassa saliva i els pèls de la pitrera que se li endevinen entre els botons de la camisa blanca. Li escolten la veu, dolça i mig enrogallada, com si li fes falta escurar-se la gola de tant en tant.

—... La dona fa dues funcions: la productiva i la reproductiva —diu, a tall de comiat—. La dona és qui va a les reunions informatives sobre ema, te, essa (Malalties de Transmissió Sexual). Perquè la dona és, i sempre ha sigut, més tolerant, més intel·ligent i més oberta que nosaltres, els homes.

Després d'aquesta frase inclina el cap i rep els aplaudiments i els braves. L'alcaldeessa li posa la mà a l'espatlla per expressar-li aprovació, sense paraules.

—Si podem abaixar una mica les persianes i apaguem una mica el llum... —demana el cooperant de la mosca, que ja s'ha posat dempeus.

Les persianes funcionen amb un manubri que es treu i es posa, però l'euterpe encarregada fa servir un tornavís. Un cop la sala ha quedat a les fosques, ell comença la seva explicació. Una senyora de la tercera fila fa capcinades. Les del seu costat badallen. N'hi ha dues més que marxen i una tercera se'ls afegeix.

—La dona africana, encara que no tingui res —explica el cooperant—, fa el que pot per rebre els convidats, i és una falta de respecte no acceptar-ho. L'hospitalitat és part de la seva cultura. O sigui que començo ensenyant-vos la festa de benvinguda que ens van oferir.

Passa moltes diapositives on es veuen africanes que somriuen, africanes que porten cossis de plàstic al cap, animals que beuen aigua en un riu i capvespres amb arbres a contrallum.

—És una cultura que t'enseny a relativitzar la idea d'*ombligo del mundo* que tenim els blanquets europeus. Evidentment, a l'Àfrica, si una persona es desmaia al carrer, algú li oferirà aigua. En canvi, aquí, que som tan civilitzats, entre cometes, si per exemple, suposem, qualsevol dels que som a la sala perdés el coneixement, algú de nosaltres el recolliria? Demano sinceritat...

—Si fos ell, sí! —cria la punk, mentre clava una mirada significativa al cooperant ros. I les altres esclafeixen a riure. Ell, per fer broma, fa veure que perd el coneixement, i l'alcaldeessa, sense adonar-se'n, agafa l'anell de plàstic i se'l posa a la boca. Forma una neula amb la llengua i n'introdueix la punta a dins del forat. Després demana silenci, i totes es tornen a concentrar en la pantalla. Ara, el cooperant de la mosca s'atura en una diapositiva on hi ha tot de nenes assegudes a terra amb el braç alçat.

—La canalla aquesta és a l'escola, que és un dels nostres projectes. Sabeu per què aixequen els braços? —Fa una pausa—. Aixequen els braços perquè els vam preguntar quantes d'elles treballaven després de classe...! Com veieu, són majoria.

Durant deu minuts, ensenya imatges de bebès a l'hospital i de mares que pentinen les filles. Canvia el tambor de diapositives per un de nou. Durant uns altres deu minuts, ensenya imatges de més animals que beuen aigua i de cels vermellorsos, fins que, al final, satura en el retrat d'una nena que porta un tronc a coll.

—Quina monada...! —exclamen les del públic.

—Què veieu en aquesta diapositiva?

—Una nena —fan, obedients.

—Aquest tronc que porta, què diríeu que és?

—Que a l'Àfrica no hi ha llenya? —prova l'Enriqueta Borrull.

Ell nega amb comprensió:

—Aquesta nena està jugant. Això per nosaltres és un simple tronc. Per ella..., és la seva nina. Em sembla que... —se li trenca la veu—, aquesta imatge resumeix Guinea. —S'eixuga els ulls—. Ho sento...

Totes tornen a aplaudir i, amb el soroll, les que estaven endormiscades s'eixoriveixen. Quan l'euterpe encarregada encén el llum, n'hi ha sis que fan per marxar.

—Perdoneu —s'excusen—. És que...

—Doncs ara —diu l'alcalde—, una mica més de diapositives, però de l'Afganistan, on la dona no pateix discriminació, no. Pateix doble discriminació.

Presenta la cooperant i li demana brevetat.

—Com que tenim molt poc temps, no podré fer gaire cosa més que plantejar la situació de la dona a l'Afganistan —es queixa ella mentre es treu el rellotge i el deixa a la taula—. A mi *se m'havia dit* que tindria mitja hora, quaranta-cinc minuts, per parlar.

L'alcalde torna a agafar el micròfon:

—Has de comprendre que les dones del públic, per desgràcia, han de seguir treballant quan arribin a casa. És la doble jornada laboral...

Ella fa que sí amb cara de circumstàncies. Col·loca les seves diapositives al projector i mira d'enfocar, però no se'n surt. El cooperant de la mosca s'aixeca per ajudar-la.

—És autofocus —li aclareix.

L'euterpe encarregada apaga el llum i la cooperant comença a ensenyar diapositives on se la veu a ella, amb un mocador blau al cap, en una festa.

—La dona afganesa no té res perquè, com sabeu, ha patit una guerra *incivil* (ho sento molt: em nego a dir que *alguna* guerra sigui civil), però fa tot el que pot per donar una benvinguda especial als convidats, i és una descortesia no acceptar-la. L'hospitalitat és fonamental en la cultura àrab.

Durant deu minuts ensenya diapositives on es veuen dones que prenen el te, assegudes a terra en interiors de cases.

—Aquesta és la Shela... —murmura, com si parlés per ella—, aquesta la Behat... Amb totes aquestes dones segueixo en contacte, o sigui que tinc una implicació sentimental superforta amb Kabul. Nosaltres, com bé deia el company, ens creiem l'*ombligo del mundo*. I jo tenia enveja del sentiment de col·lectivitat. Aquí, a Occident, hi ha un individualisme ferotge. No coneixem ni els nostres veïns. I elles són de: «*Yo te ayudo, tu me ayudas y esto es así*». —Les del públic parlen de les seves coses—. Jo tenia enveja de la valentia d'aquestes dones que, desafiant el règim, feien classes o curaven malaltes. I els deia: «*Qué valientes sois y qué cobarde me siento yo*».

—Xsssst! —fa la vigilant de seguretat. I, per provar de fer callar les del fons de la sala, demana la paraula—: Sí. Quant de temps hi vas estar cooperant?

—Hi vam estar vivint trenta-cinc dies, però van ser superintensos. Molt viscuts.

Mostra imatges de l'aeroport, de senyals de trànsit i de ramats de bens. Les passa molt ràpid, com si no volgués que es veiessin. Com si fossin privades i s'hagués descuidat de treure-les d'allà. S'atura en un grup de nenes que tenen el braç aixecat.

—Passo de llarg perquè el company m'ha trepitjat, una mica, el que jo volia explicar. Suposo que sabeu per què aquestes nenes aixequen la mà.

—Perquè..., treballen després de classe? —s'arrisquen les de la primera fila.

—Molt bé, sí. Aquestes nenes fan catifes. La cultura de la catifa és super, superimportant. El que sí que m'agradaria és fer-vos una pinzellada sobre la cultura de la burca.

L'euterpe de la taula es remou inquieta a la cadira. L'alcaldeessa dona dos copets a l'esfera del rellotge amb el dit índex, per indicar-li que no li queda temps.

—Aviam, és que són *unes quantes coses* per resumir en tan pocs minuts, oi? La burca. Aviam. O sigui, la burca, que ens té tan superpreocupats... La burca, que és la nostra qüestió d'estat... Doncs originàriament, la burca la feien servir les dones de classe alta! Era un signe de distinció! Elles et diuen: «*A ver, Magda, es que nosotras, antes de solucionar el tema del burca, tenemos un montón de prioridades*». La burca és la prioritat sis o set. Però, vaja. Saltarem les imatges on es veu com una occidental com jo va intentar viure un dia amb una burca posada, que tampoc tenen més importància.

Molt ràpidament, passa les diapositives que corresponen a les seqüències d'ella travessant un carrer amb la burca posada. S'atura en el retrat d'un nen ajagut a terra que empeny una xanqueta amb la mà.

—*I bueno*, encara que el company també m'ha trepitjat, i mai millor dit, el que pensava comentar, us pregunto: sabeu què és aquesta sabata?

—Una joguina —contesta, avorrida, la vigilant de seguretat. La punk estira els braços i es desemmandreix.

—Sí, una joguina —afirma ella—. Per nosaltres és només una sabata. Per ell... Per ell és un camió... Potser un camió amb ajuda humanitària...? No ho sé. Ho deixo sobre la taula. —L'euterpe Manoli es pica el canell—. I no sé. Em queden molts temes al tinter. —Somriu, recordant—. Com per exemple que a mi, personalment, em va sorprendre que quan jo els preguntava per la cultura dels harems i la bigàmia, se'n fotien molt, molt, de mi. Em consideraven la típica estrangera superignorant. Descobreixes que als contes àrabs hi surten dones actives i amb sentit de l'humor. Com en el conte de la Xahrazad (la Sherezade). Alguna de vosaltres coneix el conte de la Xahrazad?

L'alcaldeessa torna a agafar el micro:

—Jo penso que ha estat molt interessant i que, en tot cas, al final, si tenim temps...

La cooperant prem els llavis i s'asseu. L'euterpe encarregada encén el llum, i totes les dones del públic, excepte la punk i les euterpe, se'n van.

—Perdoneu, eh? —s'excusen.

—És la doble jornada —es queixa l'Enriqueta Borrull.

L'euterpe Manoli s'eixuga els ulls i treu una capsa de cartró de sota la taula:

—Doncs, donem pas al lliurament dels premis Dona pel foment de la igualtat —anuncia. Llegeix el nom de les tres organitzacions premiades, i la punk, l'alcaldesa i les dones Euterpe aplaudeixen. Ofereix a cadascú una estàtua de la musa Euterpe i una samarreta de color lila on es llegeix: «Orgullosa de ser dona».

—Les hem pintades nosaltres —els explica l'Enriqueta Borrull—. A la primera rentada hi afegiu sal, per fixar el tint, que és natural.

—Gràcies en nom de l'Afganistan —diu la cooperant Carmona. El cooperant de la mosca l'agafa i se la posa al damunt de la que porta, sense dir res.

—I, per acabar, hi ha pica pica i ballaruca —exclama l'Enriqueta Borrull.

Sona música àrab. La de l'uniforme comença a omplir els gots de coca cola i a obrir bosses de patates fregides i galetes. La punk s'acosta al ponent ros perquè li firmi un autògraf al programa de mà, però ell ja s'ha posat a ballar amb l'alcaldesa. La cooperant Carmona desa les seves diapositives:

—Et fan venir, et fan gastar el teu temps i... —es queixa al cooperant de la mosca.

Ell somriu:

—Vols ballar, o...? —prova.

—Uf —sospira ella—. És que després de tot el que he viscut a l'Afganistan, encara estic una mica *out*, tinc com un bloqueig de ballar amb un home, i perdona, eh?

Ell llambrega el ponent ros i l'alcaldesa, que ara imiten els moviments de la dansa del ventre:

—Suposo que fer despatxos és la solució per poder portar una vida normal. Perquè les coses no t'afectin. La teoria, des d'aquí, es veu molt maca.

—Sí.

—Jo encara he tingut sort, perquè Guinea, veus, és que és superlliure. Les dones exploten molt la seva feminitat, tenen una sensualitat, una llibertat que poques dones d'aquí tenen. Suposo que aquesta llibertat i aquesta franquesa de l'africà per expressar els seus desitjos, aquesta relació amb el propi cos, l'he integrada totalment en la meua manera de fer. Com diuen a Guinea: «*Haz que tu corazón hable por tu cuerpo, haz que tu cuerpo hable por tu corazón*». —Es toca un amulet que porta penjat del coll i els ulls li tornen a espurnejar.

Més tova, ella fa que sí amb el cap i s'ajup a terra. Ell també.

—Agafeu cadires! —els diu l'euterpe de l'uniforme, com si els renyés de broma.

—No, *merci* —contesta ell. I li fa un senyal a la cooperant Carmona per indicar-li que pari l'orella, que li vol dir un secret:

—Després d'haver viscut en un lloc on la cultura de seure a terra és tan forta, no se't fa supermarciana i superincòmoda, ara, una *cadira*?

—Uf. —Ella mou el cap com si no pogués creure's el que ha sentit—. Moltíssim.

I li prem el braç per indicar-li fins a quin punt l'entén.

Dins MOLINER, E. *T'estimo si he begut*. Quaderns Crema, 2004